

Born

Don Wby

III

KUNGL UTRIKES
DEPARTEMENTET

Stockholm den 10 augusti 1967.

Förtroligt

1 bil.

—
Informationsbyrån
—

18.8.67

Ringt polisen Weithelm/Obb, herr Sederl, som lovat undersöka
saken förtroligt och meddela resultatet förtroligt per telex via
Kupor Bonn.

Leif

Broder,

Närslutet ber jag få sända en uppteckning av
byråchef Otto Danielsson i Wallenberg-ärendet.

Tror Du att Ni via vederbörande tyska myndigheter
kan identifiera bäraren vid hotell Bräuwachtel?

Di följande

Leif Leif

Leif Leifland

Ambassadsekreteraren Sjöström,

B o n n.

Fotokopia

Int. 9/8 - 67

2 ex.

Ex. nr 1

Bräuwachtel in der Schmiedstr. 15

Weilheim/Obb

0881 / 2185 el 2351

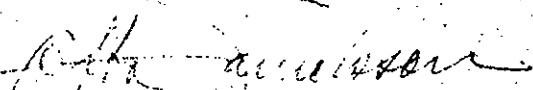
P.M.

Stations 8281

Polizei 8371

En l:e kriminalassistent från Göteborg, som företagit en semesterresa i Österrike och Väst-Tyskland hade den 27 juni 1967 tagit in på hotell Bräuwachtel i Weilheim - en ort belägen mellan München och Garmisch-Parten-Kirchen. En bärare med förnamnet Otto - efternamn okänt - hade sagt, då han förstått att väskornas ägare var svensk, att han 1946 träffat den svenske diplomaten Wallenberg i Sibirien. Det hade varit kriminalassistentens avsikt att taga ett samtal med bäraren följande dag, men då hade det visat sig, att bäraren var ledig. Vid försök att komma i kontakt med bäraren hade kriminalassistenten erfarit, att mannen bodde ihop med en kvinna, som var anställd på hotellet. Möjligt är, att bäraren var anställd i ett bryggeri, som låg nära hotellet. Eftersom kriminalassistenten fortsatte sin resa, innan bäraren återkom blev det aldrig något tillfälle för nytt samtal. Bärarens ålder uppskattades till ca 50 år.

Stockholm den 24 juli 1967.

Otto Danielsson

Byråchef

De der P

Kinn. Kuppen Stille

Wirth

Herrn
Attaché Leif H. Sjöström
c/o Kgl. Schwedische Botschaft

53 Bonn (Rhein)
Koblenzer Str. 91

KÖNIGLICH
SCHWEDISCHES KONSULAT
8 MÜNCHEN 2
MAXIMILIANSPLATZ 13

mit besten Grüßen
2/10.65 H.

Kurt Milbradt
Königl. Schwedischer Vice-Konsul

8 München 2

Maximiliansplatz 13

Telefon 22 87 41

Einen verschlossenen und versiegelten Briefumschlag vom
Kgl. Schwedischen Konsulat München auf Veranlassung der
Kgl. Schwedischen Botschaft in Bonn erhalten zu haben
bestätigt:

München, den 20. 10. 65

Identification Card
Radio Free Europe
V210082 7 30/6.67

20/10.65. Vianney

Lanc Borgey
.....

Bordely, 8 München, Akademiestr. 19

Pressmeddelande onsdagen den 20 februari 1957.

En note av följande innehåll har på tisdagen av ambassadör Rolf Sohlman överlämnats till utrikesministeriet i Moskva:

"I sitt memorandum den 6 februari 1957 har Sovjetunionens regering förklarat, att av dess utredningar rörande den svenske beskickningssekreteraren Raoul Wallenberg den slutsatsen bör dragas, att Wallenberg avled i ett fängelse i Moskva natten till den 17 juli 1947. Ansvar för den svenske diplomatens kvarhållande i fängelse och för de oriktiga uppgifter, som alltsedan den 18 augusti 1947 under en lång följd av år lämnats den svenska regeringen, lägges på de sovjetiska säkerhetsorganen och Sovjetunionens regering uttalar sitt uppriktiga beklagande av vad som har inträffat. Tillika meddelas, att den person i säkerhetstjänstens ledning, som varit den närmast ansvarige för övergreppet mot Wallenberg, har för grova brott dömts till döden och avrättats.

Svensk opinion är med rätta upprörd över vad som förekommit i denna sak. Om den sovjetiska säkerhetstjänsten kunnat handla så egenmäktigt, att den gjort ett neutralt lands diplomatiska tjänsteman till fånge och hållit honom i fängelse under 2½ år utan att rapportera därom till sovjetregeringen eller till utrikesministeriet, så är detta i och för sig ett förhållande, för vilket sovjetregeringen icke kan avlasta sig ansvaret. Genom sitt beklagande har sovjetregeringen också erkänt sitt ansvar. Härtill kommer att så länge Wallenberg var internerad i ett fängelse i Moskva, sovjetregeringen icke kan ha varit ur stånd, att i anledning av de många démarcherna från svensk sida skaffa sig tillförlitliga upplysningar i saken, ifall den hade verkställt de noggranna undersökningar, som den försäkrat

svenska regeringen upprepade gånger att den företagit.

Det får i detta sammanhang erinras om att ambassadören Sohlman senast dagen före den som uppgivits för Raoul Wallenbergs död, i Sovjetunionens utrikesministerium påminde om Wallenberg. Dessförinnan hade omkring tjugo svenska påminnelser gjorts i denna fråga i Moskva, efter det vice utrikesminister Dekanosov den 16 januari 1945 skriftligen meddelat den svenska beskickningen i Moskva, att Wallenberg påträffats och ställts under sovjetiskt beskydd.

Den svenska regeringen har svårt att tro, att all annan dokumentation rörande Wallenbergs vistelse i sovjetiska fångelser än den rapport, som omnämnes i sovjetregeringens memorandum, skulle vara helt utplånad. Den förväntar därför att, om ytterligare material framkommer i Sovjetunionen, som kan klarlägga vad som hänt Wallenberg, detta delgives det svenska utrikesdepartementet. Å sin sida förbehåller sig den svenska regeringen att ställa till förfogande det ytterligare material rörande Wallenberg, som av den svenska regeringen bedömes vara av betydelse för fortsatta undersökningar i Sovjetunionen."

IF

Deutsches Rotes Kreuz
Kreisverband Wolfenbüttel e. V.

Wolfenbüttel, den 20. Februar 1967
Postfach 110

Herrn
Attache S j ö s t r ö m
Schwedische Botschaft
B o n n

Sehr geehrter Herr Attache !

Auf Ihren Anruf am 17. ds. Mts. teile ich Ihnen mit,
daß Herr Willi D i l l angeblich in Altenbrak/Harz
wohnt, die Straße ist unbekannt.

Wir konnten leider nichts ermitteln, weil Altenbrak/Harz
weder zum Kreisverband Wolfenbüttel noch zum Kreisverband
(Restkreis) Blankenburg mit Sitz in Braunlage gehört.

Altenbrak liegt nicht in der Bundesrepublik Deutschland,
sondern in der " Deutschen Demokratischen Republik " - ver-
mutlich ebenfalls (Restkreis) Blankenburg. ④

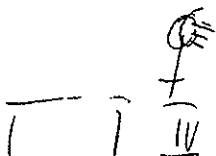
Mit freundlichen Grüßen

J. Krümmel

④ Lippa nördl. 8 km S Blankenburg
15 " 50 Wernegerode (Fagelwäyer)
15 " SV Quadenburg (")

75 km ~~NO~~ ^{Berg-Neudorf} Göttingen

20 km f. a. n. g. r. a. n. s. e. n (Fagelwäyer)
35 " " " (Leuchtwäyer)

Geschäftsstelle:
Wolfenbüttel
Kl. Zimmerhof 11

Fernruf:
2112

Postscheckkonto:
Hannover Nr. 215

Bankkonto:
Braunschweigische Staatsbank, Zweigkasse Wolfenbüttel Nr. 9808635
Deutsche Bank Wolfenbüttel 101295

Leif H. Sjöström

Bonn, den 22. Februar 1966
Koblenzer Strasse 91

Herrn E. Möller
Suchdienst des Deutschen Roten Kreuzes
2 H a m b u r g - Bahrenfeld
Notkestrasse 3 II

Sehr geehrter Herr Möller!

Für Ihre freundlichen Bemühungen, uns bei den Nachforschungen nach dem in Budapest 1945 verschwundenen schwedischen Diplomaten Raoul Wallenberg behilflich zu sein, sind wir Ihnen sehr dankbar.

Für unsere weiteren Untersuchungen wären uns Auskünfte über die ^{ab}1945 ausgeübten Tätigkeiten sowie auch die jetzige Anschriften folgender drei Personen von grossem Wert:

1. Rudolf Rosner, deutscher oder österreichischer Staatsangehöriger; vermutlich 1946-47 im Gefängnis Krankenhaus Vladimir,
2. Karl Kubik, vermutlich österreichischer Staatsbürger, ebenfalls 1946-47 als Pfleger im Gefängnis Krankenhaus Vladimir,
3. Dr. Tibold, vermutlich österreichischer Staatsbürger, Arzt im Gefängnis Krankenhaus Vladimir.

Die Auskünfte können uns gerne einzeln übermittelt werden, je nachdem sie erhältlich sind, nötigenfalls auch fernmündlich auf unsere Kosten über Anschluss Bonn 22 00 61.

Für Ihre lebenswürdige Mühewaltung sage ich Ihnen einen herzlichen Dank.

Mit vorzüglicher Hochachtung

I. A.

Leif H. Sjöström
Attaché

Bonn, den 26. September 1967

ang

Nr	Antal bilagor	
Ink dnr		
Avd	Grupp	Mål

Herrn E. Möller
 Suchdienst des Deutschen Roten Kreuzes
 2 H a m b u r g - Bahrenfeld
 Notkestrasse 3 ^{II}

Sehr geehrter Herr Möller,

In unseren weiteren Bemühungen um das Schicksal des schwedischen Diplomaten Wallenberg zu klären wären wir Ihnen für Auskünfte über die jetzigen Anschriften folgender Personen, die alle im Frühling 1947 im Monastirka-Gefängnis in der Nähe von Gorkij gewesen sein sollen, sehr dankbar:

1. Erich Dieckrichs letztens (vor seiner Gefangenschaft) bekannt unter der Anschrift: Berlin-Steglitz, Flemingstrasse 13.
2. Herrmann Wiegmann, Vilzen (Bezirk Bremen), Songerstrasse (?) 57.
3. Dr. Hans Buchwaldt, Wölfersheim, Kreis Friedberg, Oberhessen.

Bei den Namen und Anschriften können evtl. kleine Schreibfehler enthalten sein.

Ferner wären wir Ihnen sehr dankbar, falls Sie uns Namen und jetzige Anschriften von weiteren Personen vermitteln könnten, sie sich im Frühling 1947 in Monastirka befunden haben. Für uns wäre auch von grossem Wert eventuelle nähere Auskünfte über einen angeblichen Transport von politischen Gefangenen

von Krasnogorsk nach Monastirka im Spätwinter oder Frühling
1947 zu ^{er}erhalten.

Für Ihre wie immer sehr freundliche Mühewaltung in dieser
Angelegenheit sind wir Ihnen sehr zum Dank verpflichtet.

Mit freundlichen Empfehlungen

Ihr

Leif H. Sjöström

Bonn den 3 november 1967

Strängt förtroligt

Nr	Antal bilagor	
Ink dnr		
Avd	Grupp	Mål

Broder,

Långt om länge har jag nu fått svar från Möller på Suchdienst på mina frågor med anledning av Ditt handbrev av den 28.8.67 rörande Malmö-ungrarens uppgifter om Monastirka-lägre.

1. Av svaret från Möller framgår rörande själva lägre följande:

Monastirka var ett sekundärläger, beläget cirka 4 km från huvudlägre Oranki. Detta senare fanns redan i juli 1941 och hade då cirka 400 civila interner, varav cirka 100 av tysk härkomst från Polen, Västtyskland och Baltikum. Möller förmodar att de flesta av dessa var från Tyskland och Österrike emigrerade judar.

I november 1941 förlades dessa interner till Aktjubinsk, varefter Oranki inrättades som krigsfånglägre för stabsofficerare och Monastirka utnyttjades som rekreations- och genomgångsläger för sådana, som skulle frigges.

Fram till mitten av 1949 fanns i de bägge lägren endast ett mindre antal civila resp. krigsfångar. Antalet steg hösten 1949 tillfälligt till cirka 200. Upplösningen av de båda lägren började på hösten 1949. Cirka 10 interner blev frigivna och resten förlades till andra lägre, de flesta till Krasnogorsk.

2. Av de av Dig nämnda personerna har endast Erich Diederichs kunnat med säkerhet lokaliseras till aktuell

ang
departementssekreteraren Leif Leifland

rikesdepartementet

adress, som är 1 Berlin 41, Flemmingstrasse 13, tel: 72 30 41. Diederichs bedriver där en grafisk firma.

För Georg Wiedemann har Suchdienst uppgivit adressen 8 München, Jakobsplatz 4, men detta har Einwohnermeldeamt i München ej kunnat bekräfta.

Även uppgiften om Dr. Hans Buchwaldt, 16 Wiesbaden, Blücherstrasse 44, är osäker: det kan därvid röra sig om fel person.

3. Därutöver har Möller tagit fram namn och adresser på följande personer, som torde kunna lämna upplysningar om Monastirka-lägre:

1) Hans A h n e r t, 6 Frankfurt/Main, Paleskestrasse 29^I (f. 16.6.24, åter 8.4.50).

2) Willi R i e g e, 8867 Oettingen/Bayern, Mühlstrasse 1 (åter 8.4.50, tidigare överstelöjtnant under kriget).

3) Bruno W u n d e r l i c h, 3012 Langenhagen (vid Hannover), Walsroderstrasse 182, tel 0511/77 13 32 (åter 6.10.58).

4) Dr. Gerd T ö p f e r, 6 Frankfurt/Main, Im Burgfeld 78 (f. 9.11.07 i Dresden, åter 6.4.50 till Idar-Oberstein).

5) Walter M i r s c h, 8205 Kiefersfelden/Oberbayern, Mesnerweg 14 (f. 19.2.10, åter 14.1.50)

6) Fritz S c h r ö d e r, 3, Upland Road, Wellington, New Zealand.

Samtliga här angivna adresser har här kontrollerats vara aktuella (utom naturligtvis den i Nya Zeeland).

Leif H. Sjöström

/ hbr Sjöström-Leifland 3.11.67/

1.10.67

DEUTSCHES ROTES KREUZ

SUCHDIENST HAMBURG

Neue Rufnummer

80 10 31

24.10.67

2 HAMBURG 53 - OSDORF, DEN
BLOMKAMP 51
FERNRUF: 82 79 53 - 56
DRAHTANSCHRIFT: SUCHDIENST HAMBURG

An die
Königl. Schwedische Botschaft
zu Hd. Herrn S j ö s t r ö m
53 B o n n

Az.: I-A MÖ./Hm.

Bei Beantwortung bitte Az. angeben!

Betr.: Raoul W a l l e n b e r g.
Bezug: Ihr Schreiben vom 26. September 1967.

Sehr geehrter Herr Sjöström!

Zunächst bitten wir höflichst, die verspätete Beantwortung Ihres im Bezug angeführten Schreibens zu entschuldigen, da der Unterzeichnete bei Eingang Ihres Bezugsschreibens sich noch im Urlaub befand und außerdem zusätzlich nach dem Urlaub auch noch erkrankte.

Sehr geehrter Herr Sjöström, erlauben Sie uns, Ihnen einen kurzen Überblick über die Ergebnisse unserer Auswertung des Lagers Monastirka zu geben:

Es war ein Nebenlager und lag etwa 4 km von dem Hauptlager Oranki entfernt. Letzteres hat schon im Juli 1941 bestanden und war damals mit ca. 400 Zivilpersonen, davon ca. 100 Deutschen aus Polen, Weißrussland und dem Baltikum (vermutlich aus Deutschland und Österreich emigrierte Juden) belegt. Sie kamen im November 1941 nach Aktjubinsk. Oranki wurde als Kriegsgefangenenlager für Stabsoffiziere und Monastirka als Erholungs- und Entlassungslager eingerichtet.

b.w.

Bis Mitte 1949 befanden sich in beiden Lagern nur kleine Gruppen von Zivilinternierten bzw. Gefangenen. Ihre Zahl ist später auf ca. 200 Insassen angestiegen.

Im Herbst 1949 begann die Räumung beider Lager. Nur etwa 10 Zivilgefangene wurden entlassen, alle übrigen in andere Lager verlegt, die meisten nach Krassnogorsk.

Die von Ihnen genannten Namen sind uns in folgender Schreibweise und ihren Anschriften bekannt:

- ✓ zu 1) Erich D i e d r i c h s , 1 Berlin-Steglitz,
Flemmingstraße 13
- ^ zu 2) Georg W i e d e m a n n , 8 München
Jakobsplatz 4
- ^ zu 3) Dr. Hans B u c h w a l d , 16 Wiesbaden

Wie schon in früheren Heimkehrermeldungen, möchten wir auch heute ausdrücklich darauf hinweisen, daß die Anschriften mit größter Wahrscheinlichkeit heute nicht mehr zutreffend sind.

Vorsorglich erlauben wir uns, Ihnen nachstehend einige Namen und Anschriften von Heimkehrern aufzugeben, die in dem Lager Monastirka gewesen waren, oder aber zumindest über die Existenz dieses Lagers in ihren Heimkehrerbefragungsbogen berichteten.

— Dr. Heinz S c h m i d t ,	532 <u>Bad Godesberg</u> <u>Goethestraße 39</u> oder:
	53 <u>Bonn,</u> Endenischastr. 4
Hans A h n e r t , ✓	6 <u>Frankfurt/Main</u> • <u>Sportfeld P.</u> Niederrad Hs. 2
Fritz S c h r ö d e r	3 <u>Upland Road</u> <u>W e l l i n g t o n</u> <u>New Zealand</u>
Willi R i e g e ✓	8867 <u>Oettingen / Bayern</u> <u>Kr. Nördlingen</u> <u>Schloßstraße A 12</u>
Bruno W u n d e r l i c h ✓	3417 <u>Volpriehausen</u> <u>Kr. Northheim</u>

✓ Dr. Gerd T ö p f e r ,

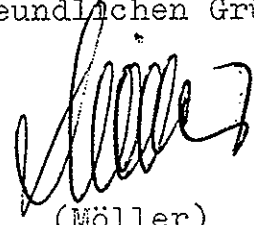
658 Idar-Oberstein
Birkenfeld / Nahe
Luisenstraße 1

✓ Walter M i r s c h ,

8205 Kiefersfelden b. Rodenheim
Bahnhofstraße 285

Zu weiteren Auskünften stehen wir Ihnen nach wie vor gern
zur Verfügung .

Mit freundlichen Grüßen
i.A.

(Möller)
Sachgebietsleiter

KUNGL UTRIKES
DEPARTEMENTET

—
Informationsbyrån
—

[Sm. Möller, Sjukhuset 26.9.67]

Stockholm den 20 augusti 1967.

Förtroligt

Broder,

Du såg kanske i Sydsvenska Dagbladet den 15 augusti att en i Malmö bosatt ungrare lagt fram nya uppgifter om Wallenberg. Denne skulle på våren 1947 ha vistats i Monastirka-fängelset i närheten av Gorky.

Enligt vad vederbörande sagt mig skulle bl.a. en rad tyskar ha vistats i samma läger under denna tid. Skulle Du omgående vilja fråga Suchdienst om deras nuvarande adresser - om de frigivits och fortfarande är i livet. Det gäller (med reservation för ev. skrivfel):

Erich Diederichs, senast kända adress före tillfångatagandet: Flemingstrasse 13, Berlin-Steglitz

Herrmann Wiegmann, Songerstrasse (?) 57, Vülzen, Bezirk Brehen

Dr Hans Buchwaldt, Wölfersheim, Kreis Friedberg, Oberhessen.

Skulle Du också vilja fråga Suchdienst om man har uppgifter om några andra tyskar som vistades i Monastirka vid den aktuella tidpunkten? Vet man något om en transport med politiska fångar som skulle ha förts dit från Krasnogorsk någon gång på sensomintern eller förvåren 1947?

Den följande

Leif Leitland
Leif Leitland

Ambassadssekreteraren Sjöström,

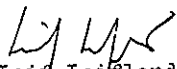
B o n n.

KUNGL. UTRIKESDEPARTEMENTET

Stockholm den 20 mars 1967.
Överlämnas för förtrolig kännedom
till

Ambassadsekreteraren Sjöström
B o n n

I tjänsten:

Leif Leifland
Dep.sekr.

Förtrolig

P.M.

ang. samtal med hr Möller, Suchdienst Hamburg, den 6 mars 1967

Den 6 mars 1967 hade jag ett samtal med hr Möller, den "Sachbearbeiter" vid Suchdienst Hamburg som sedan länge varit ambassadens i Bonn kontakt man i Wallenbergärendet. Samtalet behandlade dels några konkreta spår i ärendet, dels allmänna synpunkter på tyska medborgare som fortfarande kvarhålls i Sovjet.

1. Herr Möller meddelade inledningsvis att Suchdienst fått en uppgift från en Rudolf Cobre (Berlin-Steglitz) som möjligen kunde vara av intresse för oss. Cobre hade i Sovjet vid en icke angiven tid sammanträffat med en f.d. kapten vid det tyska artilleriet, Dr. Rudolf Drowing från Thorn/Westpreussen. Drowing hade därvid sagt att han då han år 1946 vistades i Butyrka av en icke nämnigven medfånge hört att en svensk diplomat från Budapest vid denna tid hölls inspärriad i fängelset.

Drowings nuvarande uppehållsort är enligt Möller inte känd för Suchdienst/Hamburg. Han kommer emellertid att fråga centralkartoteksavdelningen vid Suchdienst/München om man där möjligen har några uppgifter om Drowing.

2. Möller, som från ambassaden i Bonn fått en kopia av Rolf Lochmanns skrivelse den 7 juli 1966 till Svenska Röda Korset, trodde att möjligheterna att komma i kontakt med Lochmann måste bedömas som ytterst små. Västtyska Röda Korset har numera goda förbindelser med Sovjets Röda Kors, men kontakterna med den Östtyska styrelseorganisationen - vars utlandsförbindelser nog bevakas av den Östtyska regeringen - är föga givande och osäkra.

3. Müller nämnde att tyska krigsfångar fortfarande återvänder från Sovjet, t.o.m. krigsfångar från 1914-18. Dessa kommer dock inte från fängelser eller Schweigelager" utan har under de senaste åren varit fria (i regel dock förpliktade att uppehålla sig i en viss provins och med skyldighet att t.ex. två gånger om året anmäla sig för polisen). Müller betvivlar att det numera finns något "Schweigelager" för utlämningar i Sovjet. Sjukdienstens egna erfarenheter är i varje fall att även svåra krigsförbrytare i sovjetiska fängelser nu har rätt att korrespondera med utlandet, även om självklart censur förekommer.

De tyskar som fortfarande finns kvar i Sovjet har i regel stannat av fri vilja, tagit arbete och bildat familj. De som så önskar får i regel återvända för "Familienzusammenführung".

Hamburg den 6 mars 1967.

Leif Leifland

KL720 nw c 2108 1242

Der Polizeipräsident in Bonn	
Fernschreibstube 14. K.	
Angenommen am: <u>21.8.67</u>	von <u> </u>
Nr. <u>63</u>	um: <u>13 04</u> durch <u> </u>

+tit bymuld nr. 1439 2108 1125 =

nw

1. polizeipraesidium - 14. k. -
bonn

by

2. nachrichtlich:
kriminalaussenstelle weilheim =

betreff: feststellungen fuer die schwedische botschaft
zur fernmuendl. anfrage des koeniglich schwedischen botschafters
in bonn, herr sjoestroem, am 18.8.1967 gegen 1730 uhr bei der
kast weilheim

die von der kriminalaussenstelle weilheim gefuehrten ermittelungen
ergaben, dass es sich bei dem hausmeister des hotels "braeuwastl"
um

otto schoeggel, geb. 21.2.1917 in wien,
oesterreichischer sta, wohnt in weilheim, schmidstr. 14
handelt.

schoeggel gab an, dass er ab maerz 1943 in lemberg, ab 1944 in
workuta, ab 1952 in petschnara (suedlich moskau) und novi-simlak
in russischer kriegsgefangenschaft gewesen sei. ende 1952 sei er
nach wladimir gekommen.

im april 1955 sei er zur entlassung wieder nach petschnara verlegt
und am 22.7.1955 entlassen worden.

in wladimir will er im maerz 1955 den schwedischen diplomaten
wallenberg kennengelernt haben.

ueber schoeggel liegen keine nachteiligen erkenntnisse vor.

es wird gebeten, das ermittlungsergebnis der schwedischen botschaft
mit der bitte zu uebermitteln, fuer weitere erforderliche aus-
kuenfte mit herrn schoeggel direkt in verbindung zu treten. =

oayer. landpolizei, lpd oo -roem zwei b- i. a. gez.: kremhelmer+

1699

ingend

FERNSCHREIBEN

wichtig

FERNSCHREIBEN

KL720 nw c 2108 1242

+ttt bymuld nr. 1439 2108 1125 =

nw

1. polizeipraesidium - 14. k. -
bonn

by

2. nachrichtlich:
kriminalaussenstelle weilheim =

betreff: feststellungen fuer die schwedische botschaft
zur fernmuendl. anfrage des koeniglich schwedischen botschafters
in bonn, herr sjoestroem, am 18.8.1967 gegen 1730 uhr bei der
kast weilheim

die von der kriminalaussenstelle weilheim gefuehrten ermittlungen.
ergaben, dass es sich oei dem hausmeister des hotels "braeuwastl",
um

otto s c h o e g g l , geb. 21.2.1917 in wien,
oesterreichischer sta, wohnt in weilheim, schmidstr. 14
handelt.

schoeggl gab an, dass er ab maerz 1943 in lemberg, ab 1944 in
workuta, ab 1952 in petschara (suedlich moskau) und novi-simlak
in russischer kriegsgefangenschaft gewesen sei. ende 1952 sei er
nach wladimir gekommen.

im april 1955 sei er zur entlassung wieder nach petschara verlegt
und am 22.7.1955 entlassen worden.

in wladimir will er im maerz 1955 den schwedischen diplomaten
wallenberg kennengelernt haben.

ueber schoeggl liegen keine nachteiligen erkenntnisse vor.

es wird gebeten, das ermittlungsergebnis der schwedischen botschaft
mit der bitte zu uebermitteln, fuer weitere erforderliche aus-
kuenfte mit herrn schoeggl direkt in verbindung zu treten. =

bayer. landpolizei, lpd ob -roem zwei b- i. a. gez.: kremhelmer+

1699

Bonn den 22 augusti 1967

uppgifter ang. Otto
Schoeggl

ang. Leifland-Sjöström 10.8.67

Nr Strängt förtroligt		
Ink dnr		
Avd	Grupp	Mål

Broder,

Efter att ha erhållit Ditt ovanciterade har jag via polismyndigheten i Weilheim/Oberbayern förtroligt erfarit följande:

Den i Danielssons P.M. den 24.7.67 åsyftade "bärraren" vid hotell Bräuwestl heter Otto Schoeggl, är född den 21.2.1917 i Wien, österrikisk medborgare och f.n. bosatt under adress Schnidtrasse 14, Weilheim.

För polisen har han angivit - om nu eller tidigare har ej framgått - att han, som rysk krigsfånge 1943 kommit till Lemberg, 1944 till Vorkuta, 1952 till Petschारा (söder om Moskva) och Novi-Simlok. I slutet av 1952 kom han till Wladimir, där han vistades tills han i april 1955 återfördes till Petschारा, varifrån han frigavs den 22.7.1955.

I mars 1955 uppger han sig i Wladimir ha "lärt känna" Wallenberg.

Polisen har sig inte bekant något ofördelaktigt om Schoeggl och har framfört, att vidare upplysningar kan sökas hos Schoeggl direkt. Jag är givetvis beredd att om så önskas ta närmare kontakt med Schoeggl för att få fram en något fylligare berättelse och även rycka ut med min lilla bildsanlag.

artementssekreteraren
Leifland

rikesdepartementet

1699

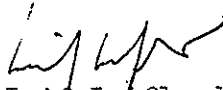
Leif H. Sjöström

Stockholm den 20 mars 1967.

Överlämnas för förtrolig kännedom till

Ambassadsekreteraren Sjöström, B o n n

I tjänsten:

Leif Leifland
Dep.sekr.

Förtrolig

P.M.

ang. samtal med Adolf Behn, Hamburg

Sedan Suchdionst Hamburg meddelat att Adolf Behn (Tonndorfer Hauptstrasse 163, Hamburg, tfn 66 58 22) möjligen kunde lämna upplysningar i Gabor-spåret, har jag i dag haft ett samtal med honom.

Behn, som är född 1921, meddelade därvid att han tillbragt tre år i Lemberg, från 1945 till mitten av 1948. Detta lägerområde bestod enligt Behn av sju läger, vardera om 500 å 1000 krigsfångar, inte bara tyskar utan även ungrare, jugoslaver och andra nationaliteter. Dessutom fanns ett centralfängelse. Behn hade själv vistats i fyra av lägren samt i fängelset och sålunda fått en god inblick i förhållandena i lägerområdet.

Behn förklarade

att han inte någonsin under sin vistelse i Sovjet träffat eller hört talas om någon svensk;

att han inte träffat eller hört talas om en ungrare vid namn Aron Gabor; samt

att han inte kunde erinra sig ha träffat eller hört talas om några läkare med polska namn i Lemberg (de läkare han mött var antingen tyska arméläkare eller kvinnliga ryska läkare).

Hamburg den 6 mars 1967.

1700

Leif Leifland

V. J. 1900

Dr. Aron Gaber

16.10.65.

20.4.11

Kaposvár, Ungern.

Studier. Budapest. Doktor Student i Sp. Yurich (dr. jur)
1933.

1933-19 mars 1944 grundatist 8-26

Slätt (liberal vänsterorienterad)

nyhetsbrev om socialdemokr.

kvälsbeting. Frånjuden 19/3.44)

Tepharna kom till Ungern.

Bordely = Kom. för armer. tidningar. Dömd till döden för spionage.

Hade två fränder: friley + "Gefriede" antonson
(eg. minck judar, men han förbergt, så judar -
ej kunde minck fränder).

Trovärdig. G. visat ivanigt väl behållit uttrycksförmåga
17 jan 1945 som grek och i Ungern R. K. G. för fränder

Ej hänt till Langfeldor.

efteråt utom för att rädda
judarna. Hade W. personligen
skastan varje dag förminnet till friley

12 huvudkvartier för W.

G. hade person tredje person - inom ramar för verksamhet och
beskyddet - skaffat skyddspass för över 100. tillt judar. Fick en
börja emellertid för anställda. Dessa judar brödde inte i sig
(ej tillräckligt) eg. sovare (men sovare) och husen för sovare
skyddspass av W.

1698

Då ännu inte (Hösten 44) personligen träffat W.
G. var då själv rövare i en representer. Flydde (i dec
från 3p över fronten vid Dabecyen.

Denne tredje personen (från Bergen i W.) - lever ännu -
förbindelse mellan W. och tyska nazister. Tillhörde klara
som partiet som ej delade tyskhet. I mötet även skapade
SS - popper / för gudar) och andra nazibehandlingar.
Ej haft kontakt med andra medlemmar av svenska organisationer.
Kritiskt inställt. Missstänkt för om renhets - 44.

Skickat (meddelande till W. om vad han sett av ryssarnas
åtgärder.

L: Vad hade ryssarna sagt efter friståendehandlet?

G: Ej sagt något. Bara tagit allting från honom. Fick byta kläder 1938.
de ryssarna tog hans andra. Ej missstänkt de för spioneri. Gaftrick
som journalist.

(Dansk)

I Dabecyen träffade Miklos Deli (min. pers.): denne sagt de skulle
gå till Varsjovo och be om kontakt av G. G. hade tidigare skrivit
som krigsläkare i 1941 ~~det~~
bok om sina upplevelser i ~~från~~ ~~från~~ som tysk soldat.
Har Deli då varit general i / tyska armén; övergick till
ryssarna. Varsjovo godtagit befin och givit G. tillstånd
att arbeta ~~som~~ ~~journalist~~. Ryssarna således helt medvetna
om vem G. var eller åtminstone förvånade om han instat
i. Upphöll sig kort.

⊕ Blev då frilöjden ("Ok-ad") som / generaloberste:
ryska inte korset. Ett av de fristående var att
för nya ryska reg. att upprätta RK. för att fäster
de humanitära hjälp och kontakt västerut och -ifrån.

3 februari Zubovsk (läst på UNRRA m fl) bör man
de första kontakterna, gillade jag med Wallenberg.
Då skrevit sin rapport till W.

Mittan jan (då kände man ännu om de sista krusen i Pest,
Ungarns reg. höllde ^{ryssarna} hade större respekt för W. än
för någon annan organisation. Där för vänt jag till W.
si fort vägen var fin. Bitt att få skicka meddel. till W,
som hade Ryssarna sagt tvärt nej, då det sov. RK var en
en sprida organisation. Då skickat meddel med

Dag 10-16. (W. blev bogen senare än den 13.

Miklos till väntat till Tarnay

Brevet kunde först komma fram 13-14. Oberlämna
jag lämnat över, talat med W och fått svar ^{mestiskt} mycket av gemensam
(Stefan Tarnay budbärare, sehr trogen pers. ^{Blod}) föräddat 45.
W. hade svarat att han själv skulle komma till ^{Debussy} D. om han
hade möjlighet. G. var säker på att W. beaktats senare).

Öfversikt kändes ha skrivit till ~~Stefan~~
Medgåva efter andra mötesnotatet till den 13. kunde
stamma.

Vad skrivit i brevet:

ganska kort. 2 sidor maskinskriva. Berättat för kritiskt - vad
ryssarna gjorde: stödd - värd till etc. VS. Skrivit på typskrift, personligt
skrivet, underskrift av 2 personer. Is Andre bor i Bp.
Texten gjord i samråd med sin. presid. G. egentligen författ.
för ungerska. Berättat att ryssarna förbjudit jag mot gemensam
konventionen berättat om hjälpförmåga

Fogad om UNRRA besunderat W:s lokaler i Pest?
L: Ja.

G. då förstått var perfekt kopier kunnat koma kypssamma till-

handa. Sagt att det fanns ett/bear till: Seidling in Ludes
geschen den 5-10 jän. Skrift att denna Seidling var utskick
Pestis rapport. Kypssamma ej röt svenske & K:s behålor.

Seidling driven av god vil till W. som också skrivit under och
särskilt detta.

^{med kypssamma och svenske statskåper}
Tarmay: kört till Pest med regeringstilt. Hoen haft andra
papper. Flera andra uppgifter.

J. besat bett om medkänner samt att W skulle göra
framställning hos sv. kungen och påren att utöka kungens
Stabins för att få stult på sländet. Också bett W. komma so
nemt om möjligt till J. då kypssamma ej uppehållande
mögsk Seidlingar.

Tarmay sagt, att W. upptagits medd. som officiellt och skulle vidare-
befrude detta till Stockholm. Tarmay utgick; det var alltså vad de hade samlat.
W:s stabsdel då redan "befriad" av kypssamma.

W. då för förk-gången fått reda på W:s nya ställning. Hade tidigare
ej sett G - föran konfrontation.

12.4.45 gen skr. fr omg. R.K. Bläunders till Sp. Hattstad
17.8.65.

Hattstad på sitt kontor. Följande från Pusjkin's talh. som han
väl kände att P. ville träffa G. Känd i bit till Pusjkin's hus
där Pusjkin för tillfället var. Misstänker att P. ej hade ang.
NKVD.

G. hade väntat länge på W. i Debr. Läst i ungarsk tidning att
W. skulle komma på väg i riktning mot Debr.

G. blivit angripen för sin brev då han erfarit att W. hade
ej. den stora planen U.K.K.'s Instruktion, vilket han ansåg vara så
viktigt att han inte ville ge upp det. Kände på sig att han skulle
bli betraktad.

8 damer + 2 män som skulle ha varit med (en av underskriften
på brev 1). Kvinnorna kom ej tillbaka. Uppmanades av ungarska
myndigheter att han skulle ge sig västerut. G. hade då 200 mil
cyklar som skulle ta honom. De hade stängt ut ordet
att söka W. Visste att W. var i Ungern men kunde ej bestämma
st.

W. mest sluttat av sommaren 45 - ^{från} januari 46 ~~av~~ i
Sopron - Kőhida och Batten

Konfrontation m. W. i Plattensee. G. misstänkte fallet.
Där W. hade nämnt sådana namn som representerade ej bara
bara till

17.8.45 forts. Efter hettan G. tagit i 9 dagar.
Rykt majen åtitt och druckit med G.

Privatvill 2 rum. G. bodde i ena rummen i det andra.
Auständig behandling. Ej förhö. Majnen (NKVD) ^{ej} sagt något han varken

"Skulle snart blias upp". Sista brönnen blev G. inspanad i
skallan. Utvärderade på morgonen till ~~Belton-fängelset~~ Föred
Rådhus med båtutlös. Most ryssar där. 25 aug. dithinner
Ej testet med honom i tre veckor. Anniefängelset. Ej påstått
fänger. Träde att han ej kunde stegras på grund av W.

Ryssarna togade fånga hur UKK:s suchdivert valorganiserad
ett fängelse. Vartän hade han skickat ryssarna till ^{bulgariska} rumäniska
m fl läger och vad hade sag de rapporter till Bp?
Vem hade han skickat som kringfånga med spioneruppgift.
till Sovjet? (Bistående!) G. hade utställt RK-papper för
att besöka ryska soldater i fångläger. G:s uppdrag
Visa t.o.m. kunnat få till Idessa. Vid den tiden fanns
när 300.000 ryska fångar i Rumänien. Ryssarna
bedde att utföra fängelser, fångläger. Det fanns
PRK själv från ut svart.

Upph-avg: samlat 100.000 namn på fångar.

Översat Genode hno. Annifängelset under till.
Utmer. hade de varit kunnat i Bp.

Fånga G. vid fängelset med vilken rätt han underskriver de RK-
papper som ryssarna hade tagit från ryssarna. Svaret = p gr. av
Hac Gert - batur. Sprunge, sa ryssarna.

40-50 till Rumänien

Vadliger fanns till när som att i upphä till som ville påta
sin ~~...~~ i lägen.

bla

utan ett provokatör medel från Idessa som G. övertalade till
när mil pol i Bp (Kadar var där!) för att inte bli provocerade.
Satta med skulle vaila till amerikana. Papperst
tog till i ökten mot G. senare.

"Kärr Lake näga ny spira" spiraen har vi redan tillsammans med W. geträdet?

G. sagt sig i personligen kärr W.

Lysarna de följt; blev möjligt att göra och i URK ej bänk svetsa RK-s befälsmachtjakt. G. vink bara att W var bethal.

Lysarna följt nu G vink var W. var.

G. sagt lysarna borde veta det bättre

Lys. sagt G varit i förbindelse med W redan 744. Följt i vithet

fradiskt huss myrska officierne fått sin spionage uppgif.

Aktbelysare punkter:

Översäcker papperst.

1/ ~~Idrott~~ ~~svensk~~ I svensk skyddsklubb huss skulle myrska aff. ha haft spioncentral

2/ hister 747, SRK organisation Nachhörsanordningar med uppgift att ge tipsangivelse över uppkom förflyttningar. I huss skulle också gevar ha gräns för att aff skulle kunna organisera partisanverksamhet bakom lysarnas ryg.

3/ Vinter-44: direkt från bledet efter övergången till Debr: spionage tids. m. Klutts Dela och W. ha ny: spioner i inom kärran "RK"

4/ Dröet: sviktfullt i underhålls till W. för bakom lysarnas ryg. Kungen påver Statist, krigsfångas behandling.

Skulle ha fått tillräckligt bevis på ryssarnas barbari.

Skulle ha bett W. och hans män vara i legion och
ist. f. RK-arkiv hade utfört spräng- och partisa-
verksamhet.

G. berättat sagt han ej fått uppdrag av W. Apparat han
ej personligen känt honom.

Ryss. berättat om G. först skildes rysser av W.

"Ja"

Har många?

"Cirka 50"

Vem fick den? Namm!

(G. inte betat) alla, men några hus och familjer.
t. Gazastr. 7, Bp, Capucinerkloster - - - -

Ludas. många kommunistar skäl förklarade av G.

Rysarna ej tillt. "Var ^{ej} det vapen? Var fanns radio?"

Vilket my. oft. fick papperen?"

NKVD hade tillt. utlägg. var samma.

Vid detta stadium av frihet hade ryssarna många
namn: Ludas, Gazastr, Capucinerkloster m. fl. visste
de redan först G. frambärskat att alla var judar.

Förhållanden var flera mått.

R. "Varför hade G. flykt till Debyeysen?"

G. "Kände Danski (kommandant) Tyckte ryssarna skulle till Danski
och ej väntat."

? "Lejv! Vi skickades av W. för att ryssarna - spion arbetet i dess
ledande. ~~De~~ Och att vidare befria ryssarna från
my. agerier."

G. "Därför!" Ej riktigt, då han måste red ryssarna syfte
till. G. skulle få roll i skidspetsen: ej mot W. han
utan även ej själv i skidspetsen. Ej gillat med ryssarna.

ofta färd ^{snyg} ~~steg~~ under denna fjärr. Stått.

Senare blev bevisen från Debevoise. 7 tågar försikt svar
mig betr. bevisen. De byt Dyrans de begt från hand-
skrivna utskrift av bevisen.

Q: "frägar" Är detta spionage? Det är ju sammanhängande.¹⁴

R: "Här ser jag främmande propaganda. W. Schickel har skrivit vidare
utomlands. Hade vi nog varit om vad västeuropeisk press
skriver om uppe berättelse rekapitulationsvärdet.

17.12.44.

Senare med en W. pipellat. Skrevet således G. skrivit
egen. Förbindelsen (i) bruten. Vi visste han arbetade men.

2. brosch: med kort text: "allting i ord" - utskrift från
Sida.

R: "Vad betyder det?" Spionage!
(Brosch framlykt i kopier, handskrivna)

G. ej exakt. Blivit kursam 2 dagar. (Sept. 45)

Återhållna 24-tiden. Åter till samman om. Garule följande
uppgifter om samman med W. G. Finchat).
G. frågar till annan del av huset. Där annan NKVD-officer.
Andra sidan berättat: en obekant.

G. tillfrågad: "Känner ni denna?"

G. sagt "Nej" men ej förstått vad som pågick

Ryssen frigit om et den behante kändte i går 9.
Främst: ~~Det~~^o 11te ja.

R. ~ Venās det 2'

W. "Richtig" m.

R: Was hat in Kaffee?

9. Wading in death river!

R. Frage 9: "Kammer in (unbedecktes warm). (Leber aus).
bedeckten und passen

9.2.72

R: "Hers opke her mi bij het W.hers +"

9. 'Useful' 4

Då var G. sedan min lärare. Företal att ryman inte kunde
veta detta utan W. Ryman ~~var~~ varit namn.
Den skulle G. lämnat eftersom även denne varit där tillsammans
med W.

R. * Var y Theb → ngn naitawadu nū G. Kauffert W. "

G. Vt nrtk

Fr. zeigt obenannten = Verm?

Obesauke di naam det naam van niger utom W. Maude
ter (~~for~~ W's pitruidekman nter W - SS/Gestyn).

Dynam: upprepat alla frizon om ~~hessa~~ hund och katter och
allt. Vid varje hus också följat den obekanta varen som bodde i
varje hus. Senare såg 3 officerare etc.

Ryssarn följt den obekante var ytteligen luss fanns,
och den obekante sågt sadam adham som g. ej hänkte
till.

R: "Was trifftale in schwarz W. oder war?"

G. ~~Alt~~ Es sagt

R - fingsk obhænde som præst ribbing dog i nov.

R. precisat: Har vi gått G. i uppdrag att gå igenom till
Debreenen och att organisera spinnare etc.

Den obekante nickar och sagt ja.

R. frågat L. ex. (sedan) : Hur många redor har vi skickat in i
landet ?
G. : "Fyra"

R. (säger siffer 4 el. 5)

Den obekante följer frågan ~~sagt~~ som visar riter som G. ej kunde till
att R.R.K. var på. Den obekante sagt ja hela tiden.

G. frågar om han från Debreenen som berättat den till den top-
var tågen av ryssar skickat iakttagelse till W.

G. : "Nej".

Den obekante tillfrågades om han fått sådana meddel från G.
Obek. "Ja".

R. : "Vad militär betydelse har det ?"
Obek. medgivit detta.

(Brevom.)

R. Till slut ännu en gång frågat G. om han kunde den
obekante : G. : "Nej".

Den obekante : Vad han sagt var viktigt.

G. först fortsätter till sitt gamla rum. Förglad.

3-4 dagar uppehåll.

Samma ^{föreg} och upprepade gånger med G. men ej den obekante.

Ryssarna hävdar obekante var W.

Närvarande :

W. 2 NKVD (en major + förstelöjtnant) + 2 NKVD-soldater, folk
+ 1 NKVD-off (ej tillst) högre off. minst övermajor)

Tolkem: rygs som tolket tycke och ångest.

Frestad de vad "W" sade.

Hur var Ws tycke? Goll.

Pafallande

W. stöttes iakttagelse. (Hä), panna. Tinningen infallne.

Starkt kraftig: ögonbryn. Ögonen svullna. Ögonfärg: ej
i profil (marhanst). Skriade häst framför sig.

Många färgar märk ställas för sig eftersom han ej uppfattade.

"Säg W. hör ni inte vad vi säger?"

När jag talade skriade han framför sig som om han inte hörde.

G. uttryckte att W. uppfattade det allt som ointressant.

Intressant att färgerna i ställdes första gången till W.

G. haft hänsyn till att W. hade instuderat svaren utan att

färgerna ställts så ofta att han svarat ja bara för att få
it.

Ej angående röst. Gull i högt röstläge.

Detta enda gången G. personligen träffat W.

Efter 3 dagar rygsman återkommit och han visat fängelse foto
av denne obekante (W). Tydligt starkt.

"Skulle ni inte kalla honom ett ni bärare kvinnor?"

G. Nej.

R. Ointressant eftersom vi ändå förutställt med denna bok
(visat boken för 44). Räkner för lärokräft.

1 oft + 2 bildades hade "spelat teater" krigsätt. Drott till
döden för boken och spinnage.

Efter den vecka hälsoprotokoll till Sörens. Drigan av o.kt.
Eusamcell. Tril felar - 47 i denna cell. Rysk utlåt-
fängelse: "Döds cell."

Varje månad fick inför RKVD-mågor. Alltid samma fråga

Bild på W: Kommer ni denna?

G. drog ut (42 bilder) [Om riktiga 185 meter under 85 kg).

Apatisk, men visste han ej fick svar ja. Därför alltså förändrat.

9 febr -47 färdas G. till Leningrad. Kommer i stället färdstätt. Sjukhus sjuk. Det 9 Leningrad till fängelse sjukhus. (1000 inbör.)

maj-juni 47

Under sommaren så frisk att han kunde arbeta inom sjukhuset. (8-10 pass)

Där sagt till G att dödsdomen upp häcks och han skulle till Sibirien. Vet bara att de växte snabbt genom i hälsö gränder.

Här träffat fångarna postat tillbaka, Inuppsatt som de var o.s.v.

Läkaren sagt att här var ytterligare en RK-man.

~~Var~~ Namnet namnet Wallenberg.

Läkarens namn: Jankowsky, Jablonski och dejt. 10 år äldre

Född 25 år

Palavietni

Möt två bekanta från Ungern: graf Palafay och graf Palavietni.

Frågat dem om de sett W. Svar svarat ja. Helt till - för luthje.

Början sommaren 47 vären -47.

Virk att Palavietni sedan kommit till Karakande

Gugen sagt - när G. återvänt 1940 till Ungern och häppt många som varit i Sib - att W varit i Sibirien.

G. arbetat som fri människa (min 4 grans i) i Sib. 50-60.

9 Sib: början 47 - aug 60. Hela tiden i samma byer-område: 100 km söder om Tomsk. Kolgummedistrikt.

Arbetat om jägar. Fatt undermåttan för andra läger.

från ang-60. till Ungern. Rehabiliterad.

Arbetat som grävmaskinist till -62.

Harman uppfatta som stalinisterna.

Fatt överflyttas till persard i shoppen.

till bärar-65. Di ang chef. Utbildad.

Juni -65 till Jugoslavien → Österrike → Tyskland

Efter kanten 47: ryssar ej frijat y. ett enda
med el. bild om W.

G. herr. W. dröms medan han var i Ungern Baden-
? eller Södra, där det riktiga inte fanns någon
-dramat, men W. kunde också ha dröms som G. i sin
frånvar.

G. väntar på politisk asyl. Den G. blir behandlad för ryssar
han asyl på ett par. Rätt för tyskan skall utlämnas
hans för ett så väl med utgång.

När pol. asyl blir klar. (hinder et. rusing).

Han meddelas från Wallenberg. Utan annan till allt är klart

Europe House

Fredrick Westman

Byen indlæg. Paapros på Hammarshjells vej.

Willy Beyermann: Einwohn. Kiel

* Stettin 16.1.86

soft für Kiel 6.8.60

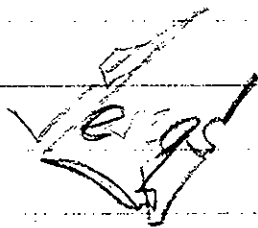
F.u. ost 23 Altenholz - Skiff
Waldwinkel 6

Appt. gen. Gemeindeverwaltung i Altenholz
tel 95/39 16 32
0431

Kreis Eichenforde

Haus Reg.-rat
Dr. Bym

Wassers

Für. min. Landw. u. Forst.
0431/407 11 / Für. min.

Schiedsinst.

Kraner }
Kuhik } tuttils inga uppgifter.
Pibald }

Jankowski 6.000
Jankowski 2.000
Jankowski nödvändig

Penberg

Sal
Geza 10.
Pallfi
Palavicini: Wien

Johannes Schmidt (4k Kobe, Japan)

German Consul General 70 Box Kobe Ko no. 24

Palfy: Tsjecher

Alexandro

Augusta Sprit

Helmut Stichter: 2pt Kaufmann; Lef, Augsburg, Moos, Lef.

27-10.15 München 9, Freisenburgstr. 5

3 Lef = 3.5.48

Leppman sett S.

Oktober 48

May Johansson
Kämmekalle, Bengt Skure: München skiter, festad

Natish traktat 65

kommerseunionen

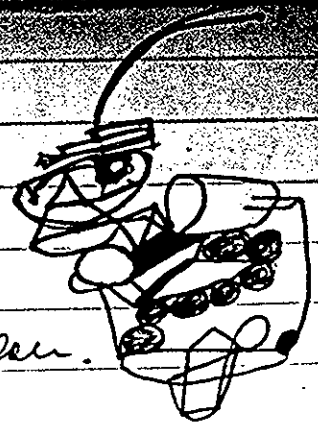
Povaniemi

~~Belirandis Ambarab.~~

~~86 nēlētupāly delgīvo Giber, Giberud~~

~~vidāre Landespišly N.-M.~~

Personalsamtal 31.3.66.

1. Liten. Beräkna SEC i Ryssland

2. Sjöstjän: vinterportarna i Wiesbaden.

3. Festadsutredningen:

- Ch: Redovisning av Wollers ~~sympeter~~ interna informationer
angående riktningen och syftet.
Fjärranrummen.

Sam, klämt och behåll förhållandena som enligt t. r. m.
stora avvikelser från i poensken som nämner.

Lindholm: Redovisning för grundläggande av värt yttre

11. Valfrihet ; fj. kostad i Sverige : förmån?

Festadsutredningen avslutas : den var endast gälla tips

Vardag. Från områden där man inte knappt ska ut
tjänarman, ex. 5 tim för i Malmö (i östra staden)
för att se extra beaktas dessa?

Löden: närmast tjänarman inom 3 km; låg standard.

Kommunikationerna, flöden måste gå 6 km/dag.

Frågor: ^{5 km} promul x 180 + depare.

Stora städer (f. ex. Stockholm) måste vara 3.60 spände sig och vara
glad att v. l. på beständ. 2
Studenten tar enkelresan. 2

Möjligheten att inom rättigt område på staden är mycket be-
gränsad om inte annat.

Tjänarman skall i princip vara i hus. — om i utbr.

Beständerna: kanske lite som utbyggda.

"Tjänaren" bör ej användas av oss som benämning.
Lämpligt språk granskar kända uttryck?

Kädet: för kikat normalt i utrymmet även om den xaxaxax
standarden är 2M. Lämnat på kikat, att man bör ha en
läsfrö.

Fittillsvarande system — ^{naturlig} ~~naturlig~~ —

skall så bra, att det skall till det väsentligt
bättre förslag för att något ^{med} skall ställas.

100
läge
skiljakt
fj. s. kvar
fj. h. på staden.

Två ännu djupa varjor: Elastisiteten! (Lundberg). (Frågan)
Ekonomiskt fördelaktigt och måste avgränsa (elastisiteten,
ev. stora fel i stora = billigare; för högljudd i liten = dyrare).
Varför inte acceptera viss standardisering, om den är
ekonomiskt och tjänstemässigt prövarbart.

Sjöström/IK

53 Bonn, den 28. Februar 1967

Koblenzer Strasse 91

ang

Herrn Gustav Schmidt
4509 Bad Essen, Bez. Osnabrück
Deutsch-Kronerstrasse 7

Nr	Antal bilagor	
Ink dnr		
Avd	Grupp	Mål

Sehr geehrter Herr Schmidt !

Schwedische Behörden bemühen sich seit mehreren Jahren um die Klärung des Schicksals eines gegen Kriegsende verschollenen schwedischen Diplomaten. In dieser Angelegenheit arbeiten wir u.a. mit dem Suchdienst des deutschen Roten Kreuzes in Hamburg zusammen. Durch diese Organisation haben wir erfahren, dass Sie möglicherweise Auskünfte über Verhältnisse im Gefangenenlager Lemberg 1947 geben könnten.

Wir wären Ihnen daher sehr verbunden, wenn Sie die Möglichkeit hätten, mich zu einer Unterredung bei Ihnen entweder am Montag, den 6. März, nachmittags oder abends, oder am Dienstag, den 7. März zu empfangen. Selbstverständlich werde ich auf Ihre Wünsche bezüglich eines anderen Termins oder Ortes Rücksicht nehmen, wäre aber im Hinblick auf weitere Verabredungen dankbar, wenn Ihnen einer von den beiden erwähnten Zeitpunkten passen würde.

In der Hoffnung, dass das Gespräch an einem der beiden Tagen stattfinden kann, beehre ich mich anbei einen Umschlag für Ihre geschätzte Rückäußerung zu übersenden. Ihre Antwort können Sie gerne auch telefonisch auf unsere Kosten - durch z.B. ein R-Gespräch - über die Nummer Bonn 22 00 61 übermitteln.

Hochachtungsvoll

Im Auftrage:

Leif H. Sjöström

Attaché

28/2 le

Sachdienst München.

Wohnraumsangehörige, die nicht in Spektum
Lemberg (i. p. r. t. a. b. e. n. d. f. a. n. g. e. l. b. e. z. u. h. o. r. t. e. t.).

Har delgivits:

Env. Lundberg, IKAB

Beh Danielsson, Rikspol.styr.

Amb. Jödahl, Bonn

Stockholm den 10 maj 1966.

Överlämnas för strängt
förtrolig kännedom till

Ambassadören Jödahl,

B o n n.

Enligt uppdrag:

Leif Leifland

Departementssekreterare

Strängt förtroligt.

1 bil.

P.M.
ang. samtal med Dr. Aron Gabor den 4 maj 1966.

1. Ungerske medborgaren Dr. Aron Gabor, sedan ett drygt halvår bosatt i München, uppgav vid samtal den 16 oktober 1965 (P.M. 20 oktober 1965) i huvudsak

a) att en av anledningarna till att Wallenberg tagits till fånga kan ha varit den omständigheten att Wallenberg i januari 1945 av Gabor, då generalsekreterare för det reorganiserade ungerska Röda Korset, mottagit en skrivelse med stark kritik av de sovjetiska truppernas framfart i Ungern;

b) att Gabor på hösten 1945 konfronterats med Wallenberg i ett ungerskt fängelse; samt

c) att han på senhösten eller försommaren 1947, då han vistades på Lomborg-sjukhusets fängelseavdelning, av en polsk läkare och två ungerska medfångar erfarit att även Wallenberg vid denna tidpunkt skulle ha befunnit sig i Lomborg-fängelset.

För att ytterligare belysa och i mån av möjlighet kontrollera Gabors utsaga har yttranden inhämtats från ambassadör Jarring, envoyén Lundberg och generalkonsul Anger (jfr skrivelser från Jarring den 22 november 1965 och från Anger den 29 november 1965 och den 4 januari 1966 samt - beträffande Lundberg - P.M. den 26 oktober och skrivelse den 27 oktober 1965). Vidare har fru Anna Kethly, ordförande i Ungerns Röda Kors på våren 1945, hört om Gabors allmänna trovärdighet (jfr. P.M. den 3 december 1965). Ambassaden i Bonn har hos tyska Röda Korsets Suchtdienst hemställt

(1701)

att få del av listor över fångar i Lemberg-fängelset vid den aktuella tidpunkten. Slutligen har inom utrikesdepartementet och rikspolisstyrelsen dossiermaterial genomgått för att förbereda ett förnyat samtal med Gabor. Detta ägde rum i München på Hotell Vier Jahreszeiten tisdagen den 3 maj 1966. Närvarande var - förutom undertecknad Leifland och byråchefen Danielsson - även den i P.M. den 20 oktober 1965 nämnde redaktör Borbély, verksam vid Radio Free Europe i München och vid den ungerska exiltidningen Uj-Hungaria. Samtalet fördes huvudsakligen på tyska, men ofta - särskilt vid stillandet och besvarandet av längre frågor - fick Borbély tolka samtalet till och från ungerska.

2. Undertecknad Leifland, som närvar vid det första samtalet med Gabor den 16 oktober 1965, har i P.M. den 24 oktober 1965 helt anslutit sig till den positiva värdering av Gabor allmänna trovärdighet och goda minnesförmåga som Sjöström givit uttryck för i P.M. den 20 oktober 1965. Det förnyade samtalet med Gabor har endast förstärkt detta intryck.

Byråchefen Danielsson har i särskild P.M. den 4 maj 1966 redovisat ett liknande positivt intryck av Gabor.

3. Avsikten med det förnyade samtalet var, som tidigare nämnts, att söka få Gabor att komplettera och förtydliga den första utsagan. I samband därmed erbjöds tillfälle att jämföra hans uttalanden med vad han sagt vid det första samtalet. På denna oistämnda punkt kan sägas att hans uttalanden vid de båda samtalen visar en nära nog fullständig samstämmighet, även i till synes obetydliga detaljer, något som självklart förstärker det allmänna intrycket av hans tillförlitlighet. Endast på en punkt föreligger en mera väsentlig avvikelse: Vid det första samtalet sade Gabor att innehållet i det brev, som från Debrecen tillställts Wallenberg, i förväg skulle ha diskuterats med de ryska myndigheterna som därvid skulle ha förbjudit Ungerns Röda Kors att avsända ett brev med detta innehåll. Vid det förnyade samtalet uppgav Gabor att ett missförstånd måste ha uppstått vid det första samtalet eller att han kanske uttryckt sig otydligt. Beslutet att sända ett brev till Wallenberg hade överhuvud inte diskuterats med de sovjetiska myndigheterna i Debrecen och brevet tillställdes

alltså Wallenberg utan ryssarnas vetskap. I övrigt löper, som ovan sagts, Gabor båda berättelser parallellt på ett markant sätt. Vid det andra samtalet lämnade Gabor därjämte en rad förtydliganden och kompletteringar.

4. Om de båda firmor i Budapest, vars nominelle chef Gabor var 1944, berättade han sålunda följande. Bokförlaget var beläget vid Eva-Strasse. Det hade tidigare hetat Szecheny, men sedan ändrat namnet till Aron Gabor Verlag - dock inte efter dr. Gabor själv utan efter en förfader till honom, "en historisk figur i Ungern". Spannmålsfirmans innehavare hade varit en ungrare av judisk börd vid namn Schäfer; firmans namn hade år 1944 "ariserats" till Gárréti.

Om kontakterna via mellansmän med Wallenberg uppgav Gabor sina tidigare uppgifter med följande kompletteringar: Kontakterna hade i huvudsak skötts av en "privilegierad jude" som på grund av under första världskriget visad tapporhet fortfarande tolererades av Stojay- och Szalasi-regimerna; han hade exempelvis tillåtelse att bära uniform och tapporhonomalj. Han hade så gott som dagligen varit i förbindelse med Wallenberg. Vidare fanns på bokförlaget en ung kvinna som var gift med en av medlemmarna av Szalasi-regeringen. Även denna dam fungerade som kontakt med Wallenberg. Till att börja med hade skyddspasset enligt Gabor utlämnats blott till judar, men allteftersom förhållandena blev alltmer kaotiska och den nazistiska terrorvägen steg, hände det att pass kunde komma även i andra händer. För att skydda judar förfälskade man under de sista desperata striderna och inför den allt hänsynslösare terrorn även SS- och Gestapodokument.

På särskild fråga förklarade Gabor att han inte önskade uppges namnet på sin huvudsakliga kontakten. Denne befunno sig fortfarande i Ungern och stode under polismyndigheternas uppsikt. Det är emellertid tydligt att den man Gabor åsyftar är identisk med Karl Müller. Rudolph Philipp har om denne och den av Gabor nämnda damen i sin bok om Raoul Wallenberg (sid. 121 o. 122) lämnat en skildring som på ett nästan förbluffande sätt ansluter sig till Gabor's uppgifter:

Men den nye diktatorn Szalasi utfärdade en förordning, enligt vilken alla privilegier de beskyddade judarna hade skulle avskaffas och inga skyddspass längre skulle gälla. Tusentals judar med sådana pass befann sig i uppsamlingsläger

och skulle deporteras. Raouls medarbetare, dr Paul Hegedüs, berättar här om: "På sommaren fick vi på vårt kontor besök av Karl Müller, innehavare av bokförlaget Gábor Aron. På grund av att han fått tapperhetsmedaljon i guld under förra världskriget tillhörde han de o.k. privilegierade judarna. Han kom till oss i sin uniform som reservkapten, med många dekorationer på bröstet, och erbjöd Raoul sina tjänster. Nu, under Szálasi-terrorn, kom han till oss och berättade, att en dan, som tidigare varit anställd på hans förlag, född baronessa Fuchs, nu var gift med pilkorsarnas nye utrikesminister, baron Gábor Kemény. Denna förbindelse använde Raoul sig av för att rädda judarna. Redan en vecka efter knappen träffade Raoul baronessan, som var en ung, älskvärd dam, och två dagar senare förkunnade Budapests radio, att alla judar, som hade skyddspass och liknande dokument från de neutrala legationerna, liksom tidigare skulle vara undantagna från judelagarna, att de neutrala legationernas byggnader liksom Röda Korsets åtnjöt exterritorialrättigheter och att de skyddade judarna skulle befrias från arbetstjänst. Detta var en stor framgång för de neutrala legationerna, och den var helt och hållet Raouls förtjänst. Han hade övertalat baronessan att förne sin man, som var mycket förtärlig i henne, att i ministerrådet arbeta för att de nya förordningarna skulle upphävas. För att hindra varje sabotage måste hon tvinga sin man att själv fara till studion varje kväll och into läsa lokalerna innan hallmännen läst upp den nya kungörelsen."

5. Om den nya Röda Kors-organisation som byggdes upp i Debrecen i början av 1945 berättade Gabor följande. Ordförande hade varit den kända socialdemokraten Anna Kéthly, numera bosatt i Bryssel och en förgrundsfigur i den socialistiska internationellen. Vid sidan av Gabor, som varit "förste generalsekreterare" och chef för den operativa avdelningen, hade funnits en administrativ chef, vilkens namn Gabor emellertid inte längre kunde erinra sig. Han hade sedermera dötts till 10 års fängelse och vistades fortfarande i Ungern. Röda Kors-organisationen hade upprätthållit kontakter med regeringschefen, general Danósi-Miklós Béla, och med kulturministern, greve Gábor Teleki, numera troligen bosatt i Förenta Staterna. Den sistnämnda hade följt Röda Korsets arbete och kunde troligen ge kompletterande upplysningar om organisationens kontakter med regeringen och med de sovjetiska militära och civila myndigheterna, de sistnämnda under ledning av marskalk Vorosjilov.

Tidigare har sagts att Gabor vid detta samtal - med ändring av tidigare uppgifter - meddelade att avseendat av brevet till Wallenberg i januari 1945 inte hade föregåtts av diskussioner med ryssarna. I övrigt lämnade han följande kompletteringar. Ett utkast hade skrivits av en tredje man och godkänts av Gabor.

Brevet hade förts till Budapest av den vid det första samtalet nämnde Tarnay, men Gabor var nu osäker på om det var Tarnay själv som överlämnat det till Wallenberg i Pest. Möjligen hade Tarnay nämligen lämnat brevet till en av Wallenbergs medhjälpare, som i sin tur överräckt det till Wallenberg. Denne medhjälparens namn vore baron greve Ullmann, "Jude und Aristokrat", f. omkring 1900 och numera troligen bosatt i Förenta Staterna. Säkert vore emellertid under alla omständigheter att ett brev med det inledningsvis nämnda innehållet överräckts till Wallenberg, vare sig det var Tarnay eller Ullmann som överlämnat det. Säkert vore också att Wallenberg efter mottagandet av brevet låtit hälsa att han så snart det vore möjligt komme att bege sig till Debrecen för kontakter med de där installerade ungerska och sovjetiska myndigheterna.

6. Tillfrågad om på vad sätt han i Debrecen informerats om Wallenbergs tillfångatagande lämnade Gabor vid det förnyade samtalet följande kompletterande upplysningar.

Han kunde nu inte erinra sig om det var en radiostation eller en ungersk tidning som spritt uppgiften. Ett flertal radiostationer var i verksamhet, på olika språk, vid denna tidpunkt: dels nazist- eller pilkorskontrollerade stationer i västra Ungern, dels ryck- och ungerskspråkiga stationer som direkt drevs av de sovjetiska myndigheterna, dels en station i Budapest som formellt förvaltades av de fem tillåtna partierna men som i realiteten kontrollerades av det ungerska kommunistpartiet. (Det kan i detta sammanhang vara av intresse att hänvisa till att UD den 15 mars 1945 underkännades om att den ungerska Kossuth-radion den 8 mars 1945 tillkännagav att Wallenberg, som skulle ha försvunnit den 17 januari 1945, sannolikt mördats av Gestapo-agenter, jfr 1957 års vitbok sid. 45.)

Om det å andra sidan varit genom ett meddelande i en tidning som Gabor fått kunskap om Wallenbergs tillfångatagande, borde denna tidning ha varit den i Debrecen utkommande Független Magyarországnak (Det oberoende Ungern). Enligt Gabor och Borbély borde det vara möjligt att från Ungerns Nationalbibliotek, där alla trycksaker enligt lag deponerades, få tillgång till de exemplar av tidningen (eller mikrofilm därav) som trycktes under den aktuella perioden. Det vore dock inte helt uteslutet att dessa tidningar - liksom en del andra trycksaker från denna

period - svartlistats av kommunistregimen i Budapest, då en del av innehållet kunde anses som olämpligt.

7. Om det sovjetiska fängelset i Balaton-Füred gav Gabor följande ytterligare upplysningar:

Förhörslokaler var inrymda i stadens rådhus.

Fångarna förvarades dels i rådhusets källare, dels i ett antal andra kringliggande byggnader som rekviderats av de sovjetiska myndigheterna. Om Wallenberg vistats längre tid än blott någon dag i Balaton-Füred, hade han alltså kunnat placeras i total isolering i någon av de andra byggnaderna.

Fängelser och förhörslokaler liknande den i Balaton-Füred hade av de sovjetiska myndigheterna upprättats på ett flertal platser i Ungern, många även i närheten av Balaton-Füred.

På fråga om han visste något om möjligheterna att snabbt föra en fånge från Moskva till Balaton-Füred svarade Gabor att en sådan transport säkerligen inte mött några som helst problem. I trakten av Balaton-Füred, på slättlandet öster om Plattensee, fanns vid denna tid en hel rad militärflygfält; den flacka terrängen var "som gjord för flygplatsbyggen". Att föra en fånge från ett av Moskva-fängelserna till Balaton-Füred kunde alltså ske mycket snabbt; flygresan kunde beräknas ta 3 à 4 timmar.

På särskild fråga uppgav Gabor att det inte kunde råda något som helst tvivel om att det var just i Balaton-Füred som han blivit förhörd av ryssarna och konfronterats med Wallenberg. Staden hade varit en mycket bekant semesterort, och Gabor hade själv varit där flera gånger tidigare.

Förhörsledningen och domstolen hade bestått av enbart sovjetiska tjänstemän; Gabor hade inte haft kontakt med några ungrare i fängelset. Han kunde inte uppge namnet på de ryssar som hade förhört och dömt honom. Domstolen hade bestått av tre domare ("troika"). Ingen skriftlig handling hade överlämnats till Gabor, utan domen hade varit muntlig.

8. Som tidigare nämnts hade Gabor inte träffat Wallenberg i Budapest. Ej heller hade han under sin tid i Budapest

sett något fotografi av honom. De i Budapest utkommande nazistiska tidningarna förteg självmålet Wallenbergs insats; ej heller de ungerska tidningar som trycktes i de av ryssarna besatta områdena. Ägnade Wallenberg något intresse (med undantag möjligen för den tidigare nämnda notisen om Wallenbergs häktning). Gabor hade alltså, när han häktades av ryssarna, varken personligen träffat Wallenberg eller sett något fotografi av honom.

Om konfrontationen berättade Gabor vid det förnyade samtalet att det varit svårt att bilda sig någon uppfattning om Wallenbergs längd. Wallenberg hade hela tiden suttit på en stol. Gabor hade dock fått ett intryck av att Wallenberg varit "nicht klein, ungefähr wie ich" (Gabor är enligt Danielssons uppskattning cirka 185 cm). Konfrontationen hade varat ett par timmar. Wallenberg hade hela tiden antingen stirrat rakt framför sig eller också, då han besvarade en fråga, tittat på förhørsledaren. Vid intet tillfälle hade han vridit ansiktet mot Gabor. Denne hade dock haft goda möjligheter att se Wallenberg i profil. De båda hade suttit på ett avstånd av ungefär tre meter från varann, och ljusförhållandena hade varit relativt goda (en lampa i taket och en på förhørsledarens bord, den senare dock med skenet riktat mot Gabor, vilket givetvis i någon mån bländat honom).

9. I februari 1947 fördes Gabor, såsom omtalats i P.M. den 20 oktober 1965, till sjukhusavdelningen vid Lemberg-fängelset i Polen. På begäran gjorde Gabor en snabbskiss av fängelset, bil. 1. I fängelseavdelningen ("pereszilka") torde vid denna tidpunkt enligt Gabor ha vistats uppskattningsvis 15.000-20.000 fångar, inhysta i ett 10-tal tvåvåningsbyggnader.

Den läkare som Gabor kom i kontakt med på sjukhuset - Jankowski, Jablonski eller något liknande - borde vid denna tidpunkt ha varit ungefär 50 år, d.v.s. född något av de sista åren av 1800-talet. Läkaren hade enligt Gabor talat flytande tyska och franska och varit "sehr kultiviert". Greve Palavicini hade varit ungefär lika gammal som läkaren, Palffy något yngre, kanske född 1904 eller 1905.

Utöver dessa tre hade Gabor träffat ett antal landsmän i Lemberg. Dessa torde emellertid numera vara bosatta i Ungern, varför Gabor sade sig inte vilja eller kunna lämna uppgifter om deras namn. Några kunde emellertid tänkas ha lämnat Ungern

under revolutionen 1956.

På fråga förklarade Gabor att han inte kunde erinra sig någon Cohn från sin tid i Lemberg. Däremot hade han i Lemberg träffat en Cogan, "läkare eller bokhållare".

10. Gabor konstaterade avslutningsvis att hans utsaga måtte förbehållas "den svenska regeringen och polisen". Han hade ännu inte fått slutligt uppehållstillstånd i Tyskland och vore därför utomordentligt angelägen att hans uppgifter inte gäves någon som helst spridning, för tillfället inte ens till Wallenbergs familj. Vi svarade att endast en ytterst begränsad personkrets inom regeringen, utrikesdepartementet och rikspolisstyrelsen skulle få ta del av Gabors utsaga och att vi självfallet komme att respektera hans önskemål om yttersta diskretion.

11. Detta förnyade samtal med Gabor synes bekräfta angelägenheten av att hans utsaga på lämpligt sätt och lämpliga vägar kontrolleras så noga som möjligt.

Borbély utfäste sig vid samtalet att söka fastställa baron Uilmanns nuvarande adress. Han trodde att det skulle kunna ske på ett diskret sätt och inte möta några svårigheter. Om Uilmanns adress kan fastställas synes det angeläget att han höres.

Beträffande Lemberg-avsnittet må framhållas att det självklart är önskvärt att så många som möjligt av Gabors fängelsekamrater kan identifieras och höras. Tyska RÖda Korsets Suchdienst har redan vid kontakter med ambassaden i Bonn under vårens lopp utfäst sig att vara behjälplig men samtidigt framhållit att det vore frågan om ett relativt tidsödande arbete.

Stockholm den 10 maj 1966.

Leif Leifland

Förtroligt

P.M.

rörande sammanträffande den 16.10.65 i München
mellan svenska utredare och ungerske flyktingen
Dr. Aron Gabor, född den 20.4.11

I. Företelet till sammanträffandet.

Enligt till ambassaden i Wien ingånget meddelande vore en för tillfället i München bosatt ungersk flykting, Dr. Aron Gabor, i besittning av vissa uppgifter rörande Raoul Wallenbergs försvinnande i Ungern 1945. För utrönande av uppgifternas värde tog jag, efter uppdrag från departementssekreteraren Leifland, UD, per telefon den 1.10.65 indirekt kontakt med Gabor före sammanträffande med svenska utredare. Gabor är för tillfället bosatt hos en ungersk förutvarande journalistkollega Bor^bély, adress Akademiestrasse 19, München 13, tel. 932/34 93 32. En första fastställd tidpunkt den 5.10.65 kl. 18 måste på grund av mellankommande omständigheter från svensk sida uppskjutas, varför ny kontakt från ambassaden togs per telefon med herr Borbély. Vid detta tillfälle hade jag även direkt kontakt med Gabor själv per telefon. Han förklarade sig mycket angelägen om att få träffa svenska representanter. Ny mötestidpunkt bestämdes till den 16.10.65 kl 19 i hotell Vier Jahreszeiten, München. Från svensk sida skulle därvid närvara dep.sekr. Leifland, UD, och undertecknad enligt meddelande från UD tgr nr 336 den 13.10.65. Då Gabor själv endast talade bruten tyska - däremot flytande ryska - föreslog Borbély, att han skulle få närvara såsom tolk vid sammanträffandet. Hans erbjudande synes ha varit av rent praktisk natur och han påfordrade på intet sätt sin närvaro.

II. Sammanträffandet

I enlighet med per tfn gjord överenskommelse efterfrågades

jag kl. 1855 den 16.10.65 i hotell Vier Jahreszeiten reception av två herrar, vilka av portiern fördes till hotellets inre hall, där Leifland och jag väntade. De båda herrarna föreställde sig självmant och samtalen påbörjades omedelbart. Då Leifland och jag förevisat våra svenska diplomatpass som legitimation, föredrog G. ett identitetskort, utställt för honom som "1. Generalsekretär des Ungarischen Roten Kreuzes" av ungerska Röda Korset den 17 januari 1945. Kortet var helt intakt och närmast påfallande väl bibehållet utan några tecken på att ha varit med om de strapatser G. senare visade sig ha genomgått. Fotot var gammalt men välliknande. B. uppvisade ingen legitimation. G. överlämnade ^{en} genast/på ungerska avfattad, maskinskriven berättelse på två blad, vilken B. ansåg skola kunna utgöra grunder för vidare samtal. Genom B:s förmedling överlämnades dokumentet direkt, och som resultat härav bestämdes efter cirka en timma att det fortsatta samtalet skulle förhållas på Leiflands hotellrum.

III. G:s personalia. Borbély.

G. är född den 20.4.1911 i Kaposvár, Ungern. Sina studier bedrev han i Budapest, där han avlade studentexamen och 1933 blev juris doktor (graden närmast motsvarande den tyska nivån, dvs. något mer än jur.kand.). Från 1933 till den 19 mars 1944 var han verksam som journalist vid kvällstidningen 6-Uhr-Blatt i Budapest. Tidningen, som blev förbjuden av tyskarna den 19 mars 1944, var enligt G:s uttalande liberalt vänsterorienterad, men av avsevärt större borgerlig prägel än t.ex. svenska socialdemokratiska tidningar. Efter tidningens indragande ställde sig G. som formellt ansvarig för dels ett bokförlag, dels en spanamålshandel, vilka egentligen innehades av judiska ägare. Då dessa ej fick bedriva affärsverksamhet ställde sig G. i spetsen för firmorna, i vilka han åtminstone betr. förlaget även fullgjorde vissa uppgifter. På grund av tyskarnas misstankar mot G:s verksamhet flydde han den 1.12.44 över fronten till Debrecen, där han förenade sig med den fria ungerska armén under den till ministerpresident förordnade generalen Danó Miklos Béla. Genom denna senares förmedling hade G. erhållit tillstånd att verka i den av ryssarna besatta delen av Ungern och G. hade kort efter ryssarnas godtagande av honom utsetts till förste generalsekreterare i det reorganiserade ungerska Röda Korset. Som

sådan verkade han i den av ryssarna besatta delen av Ungern till den 12.4.45 då han överflyttade sin verksamhet till Budapest, som då helt var i rysk hand.

Den 17.8.45 häktades han av ryssarna såsom misstänkt för spioneri. Han satt ~~från~~ till den 25.8.45 i husarrest i en villa i Budapest och överfördes efter cirka 12 dagar till ett tillfälligt fängelse i rådhuset i Balatonfüred. Efter en dryg vecka, således i mitten av september meddelades han att han "i sin frånvaro" av en rysk militärdomstol dömts till döden för spioneri i samband med sina kontakter med Wallenberg. Från Balatonfüred överfördes han i början av oktober till ett ryskt militärfängelse i Sopron, där han sattes i ensamcell. I detta fängelse satt han till i februari 1947 då, svårt sjuk, fördes till fängelse-sjukhuset i Lemberg. Här erhöll han meddelande om att dödsdomen upphävts och att han i stället skulle till Sibirien. Detta var troligen våren 1948 ("salladen växte grön i trädgården"). Fram till 1960 vistades han i olika läger inom samma lägerområde i Sibirien, ett kolgravedistrikt cirka 100 km söder om Tomsk, Åren 1950 - 1960 som "frigångare" med viss begränsad rörelsefrihet. I augusti 1960 blev han frigiven och kunde återvända till Ungern, där han "rehabiliterades" och åter började ägna sig åt journalistik. Han arbetade som dagstidningsjournalist fram till 1962, då han på grund av sin icke opportuna uppfattning om stalinismen överflyttades till en underordnad post inom pressavdelningen i skogaministeriet. I början av 1965 avskedades han därifrån av en då nytillträd chef, och i juni 1965 flydde han över gränsen till Jugoslavien. Därifrån smugglades han till Österrike och sedan vidare till Västtyskland. Han har ansökt om politisk asyl i Västtyskland och beslut därom väntas föreligga cirka den 25 oktober. Tillä vidare är han bosatt ~~och~~ sin bekant Borbély i München, vilken synes sörja för hans uppehälle. I någon liten mån tycks han erhålla journalistiska uppdrag för ungerska exiltidskrifter.

6. Är cirka 185 cm lång, ^{ca 90 kg} kraftigt byggd och med kraftiga, slaviska drag. Han är gråhårig med bakåtskrucket, medeltjockt hår och verkar med hänsyn till sina genomgångna strapaster vara i anmärkningsvärt god fysisk form även om anletsdragen är ganska härjade. Enligt egen uppgift har han emellertid lever- och njur-

besvär, vilka han tillskriver den ensidiga och underhålliga kosten under fångenskapen i Ryssland. Han talar med eftertanke och gör ett bildat, intelligent och helt trovärdigt intryck. Hans uppgifter präglades av klar eftertanke och stort sinne för detaljer. Genom sin verksamhet i krigstidens Budapest och en starkt humanitär inställning synes han ha ett starkt personligt intresse för Wallenbergs öde och hyser stor beundran för det arbete W. utförde. G. uttalade sig vid sammanträffandet flera gånger så, att han gav ett intryck av att ha en personlig tacksamhetsskuld till W. Man fick icke intrycket av att han försökte skildra ryssarna annat än som de verkligen var och hans utsaga styrdes hela tiden av en påtaglig objektivitet och icke-animositet. Man hade alltså W:s försvinnande - som ägde rum sedan G. uppmanat W. att förena sig med honom i Debrecen 1945, - haft det största intresse för W:s vidare öde och under hela sin fängelsestid oavbrutet sökt få fram nyheter om W. Att G. således nästan genast efter sin flykt från Ungern satt sig i förbindelse med svenska myndigheter synes därför helt plausibelt.

Hans ledsagare Borbély (förnamn okänt) uppgav sig under kriget ha blivit dödadömd av ryssarna för spioneri då han verkat som korrespondent för amerikanska tidningar. Dödsdomen hade senare upphävts och han hade under flera år suttit i ryska fångläger. 1954 hade han flytt till Västtyskland, där han nu är verksam vid Radio Free Europe i München sedan flera år. Enligt av konsulatet inhämtade uppgifter är B. chef för den icke-politiska avdelningen för RFE:s sändningar till Ungern, vilka sker dagligen mellan kl. 05.00 - 24.00. B. är tillika redaktör för bl.a. exiltidningen Uj-Hungaria.

G. hade han lärt känna före kriget i Budapest, där de båda voro journalistkollegor. Vid G:s ankomst till Västtyskland hade han uppekrat B., som inte föreföll tidigare vara inblandad i G:s flykt från Ungern.

B., som synes vara i 50-årsåldern, gör ett positivt och trovärdigt intryck. Han verkar vara väl förtrogen med W-ärendet, som han uppenbarligen har behandlat i sin journalistiska verksamhet. B. synes tillika vara allmänt mycket välinformerad och ha mycket vidsträckt såväl officiella som inofficiella kontakter både väster- och österut.

IV. G:s Verksamhet i Budapest. Kontakter med W.

Efter indragningen av tidningen 8-Uhr-Blatt den 19 mars 1944 ågnade sig G. åt att på olika sätt bistå judar och andra nödställda i Budapest. Verksamheten bedrevs inom ramen för det bokförlag, vars nominelle ägare G. var. Genom en tredje person - som ännu lever i Budapest men vars namn G. inte vill uppges - skaffade G. från W. skyddspass åt först de två judiska familjer med vilka han samarbetade i firmorna. Detta medförde ytterligare förebök att på samma sätt rädda flera judar, och allt som allt trodde sig G. ha medverkat till att dylika skyddspass utställdes för över 100-talet judar fram till den 1.12.44. Till en början utdelades dessa bara till anställda inom de båda företagen, men så småningom även till judar, som inte bodde i de s.k. svenskhusen, som var hyrda i W:s namn. W. utfärdade även för flera andra bosättningar (Siedlungen) svenska skyddspass och dessa bosättningar låg spridda över ett mycket stort område, s.o.m. även utanför staden. På grund av risken för häktning från tyskarnas sida gjordes aldrig passtransaktionerna upp direkt mellan G. och W. och de träffades aldrig personligen i Budapest. På fråga av Leifland sade sig G. heller aldrig - varken förr eller senare - ha träffat någon person Langfelder. G. uppgav emellertid, att W. ofta, ja nästan varje dag, hade besökt bokförlagets lokaler, vilka G. ansåg ha varit något av ett andra huvudkvarter för W. Den tredje person som skötte kontakterna mellan W. och G. var förtrogen med W. och skötte förbindelserna mellan honom och de ungerska nazisterna. Mannen tillhörde själv ungerska nazistpartiet, men en falang därav som inte kunde förlika sig med det våldsamma judehatet. Denne person hade även i några enstaka fall skaffat SS-legitimationer och andra nazisthandlingar för judar. På fråga av mig sade G. att han ej haft kontakt med någon annan medlem av den svenska legationen än W.

G. ansåg sig vara allvarligt misstänkt av tyskarna redan från hösten -44 och den 1.12. flydde han över fronten till Debrecen.

Efter frontöverskridandet hade ryssarna behandlat honom som en flykting vem som helst. De hade i vanlig ordning tagit ifrån honom allt vad han ägde och hade, och han sade sig ha fått byta kläder minst 10 gånger, varje gång till allt sämre. Han var inte på något sätt misstänkt för spioneri och uppgav sig hela tiden

vara journalist.

I Debrecen hade han uppsökt Danoki Miklos Béla, som av ryssarna utsetts till det "befriade" Ungerns ministerpresident. Miklos Béla var den förste militäre chef som med ett större förband förenade sig med ryssarna i Ungern. Tillsammans hade G. och Béla gått till Vorosjilov, som givit G. klartecken att delta i Béalas verksamhet. Den främsta anledningen härtill skulle ha varit en bok, som G. skrivit om sina intryck som krigskorrespondent 1941, i vilken ryssarna skildrades på ett för dem tydligen acceptabelt sätt. Béla föreslog då, att G. skulle bli generalsekreterare i det reorganiserade ungerska Röda Korset, som för de "fria" ungrarna bedömdes som en av de första åtgärder som måste vidtagas. Härigenom skulle man genom kontakter västerut kunna få möjligheter till humanitär hjälp. I första hand inriktade man sig på förbindelser med Bukarest, där bl.a. UHRA skulle ha en avdelning.

G. hade emellertid W:s verksamhet och möjligheter i färskt minne, och önskade snarast samordna sin nya verksamhet med W:s i Budapest. I "mitten av januari" kämpade man ännu om de sista husen i Pest. För att främja röda-korsverksamheten i de delar av Ungern som just "befriats" av ryssarna beslöt man att försöka nå kontakt med W., som då ännu var kvar i Pest. Den ungerska regeringen var av uppfattningen, att ryssarna hade större respekt för W:s organisation än någon annan befintlig organisation. Man hemställde därför hos ryssarna att få skicka ett brev till W. genom ryssarnas förmedling. Till ungrarnas stora förvåning och bestörtning svarade ryssarna blankt nej med motiveringen av "Svenska Röda Korset och särskilt W:s organisation var en ren spionageorganisation och med den skulle de inte nå något att göra.

Efter ryssarnas avslag författades ändå ett brev på ungerska av G. i samråd med Miklos Béla, varefter brevet översattes till tyska och undertecknades av G. och ytterligare en person, som var personligen känd för W. och ännu är bosatt i Budapest. Som budbärare användes president Béalas sekreterare Stefan Tarnay, vilken i olika uppdrag då och då skickades till Budapest som kurir.

I brevet redogjorde G. för sina iakttagelser under resan till Debrecen och framför allt om de rycka truppernas uppträdande mot fångna och civilbefolkning. Han var djupt upprörd över ryssarnas framfart som han karakteriserade i kritiska ordalag: stölder, våldtäkter, spridande av veneriska sjukdomar. I brevet ontalades

att ryssarna evårt förbrutit sig mot Genevekonventionens stadgar om behandling av krigsfångar. Brevet, som var maskinskrivet och ungefär 2 blad, utmynnade en begäran till W. att hos svenska konungen och hos påven utverka deras påtryckningar på Stalin så att de ryska soldaternas framfart hejdades. Dessutom bad man att genom W:s försorg få mediciner och materiel för RK-verksamhet på ryska sidan. I brevet hade man också bett W. att snarast komma till Debrecen för att försöka påverka ryssarna att respektera det ungerska Röda Korsets "Siedlungen", vilket ryssarna inte gjorde.

Brevet hade skickats med Tarnay den 10.1.45. Han hade farit med en ungersk regeringsbil i vilken också befann sig ryska och ungerska soldater. Tarnay hade flera andra officiella uppdrag att utföra. Enligt G. kunde brevet till W. knappast ha kommit fram före den 13.1.45 och torde ha framlämnats någon av dagarna 13 - 15.1.45. Tarnay hade lämnat brevet till W. i handom. W. hade upptagit meddelandet som en officiell hänvändelse och lovat att snarast överföra de i brevet framsända Snakemännen till Stockholm. Han hade bett Tarnay ta med sig ^{ett} meddelande tillbaka till Debrecen och sagt, att han så snart det blev möjligt för honom skulle komma dit. Med detta meddelande återvände Tarnay omkring den 18.1.45 till Debrecen. Tarnay arresterades senare i slutet av januari och avrättades under loppet av 1945.

Något senare hade G. skänt ytterligare ett kort brev till W. i samråd med ledaren för en "Siedlung" i Ludas, som var god vän med W. detta brev var en helt positiv rapport från iakttagelsen den 5 - 10.1.44, att besättningen i Ludas var helt intakt och att ryssarna inte rört svenska Röda Korsets lokaler. Något svar på detta brev hade G. ej erhållit och icke heller förväntat.

Då W. icke kom till Debrecen blev man där orolig för hans öde och gjorde vissa efterforskningar. Genom bl.a. uppgifter i den lokala pressen fick man reda på att W. häktats av ryssarna på ett tåg i riktning mot Debrecen, enligt G. troligen den 17.1.45, som misstänkt för spioneri. Vart W. förts kunde icke G. redogöra för. Då han fick läsa om W:s häktning blev han orolig för de brev han skrivit till W. G. fortsatte emellertid sin verksamhet, som då bestod i organiserandet av en ungersk "Suchdienst", vilket han ansåg vara så viktigt att han ej ville ge

upp det. Han började emellertid då befarat att han snart skulle häktas. Till dessa farhågor bidrog, att åtminstone 8 män och 2 kvinnor i hans omgivning hade häktats, bland dem den man som jämte G. underkrivit det första brevet till W. Organisationen omfattade då över 200 frivilliga sjuksystrar, som reste omkring till fånglägren och upprättade fånglistor. En av de kvinnliga medhjälparna tog sig på egendomliga vägar ända till Odessa för att där leta efter sin försvunne make. Samtliga dessa sjuksystrar hade stående order att söka efter W. Man visste att han fanns någonstans i Ungern ^{man} men kunde inte kontrollera alla fångläger och fångelser. Mot slutet av sommaren 1945 fram till våren 1946 skall W. emellertid enligt G:s uppfattning ha vistats i Sopron-Köszid.

V. G:s häktning. Konfrontationen med W.

I mitten av april begav sig G. från Debrecen till Budapest, som då var helt i rysk hand. Han fortsatte sin tidigare verksamhet här till den 17.8.45, då han häktades av ryssarna. Denna dag kom en man, som han igenkände som Pusjkins tolk, upp på hans kontor och sade att Pusjkin ville tala med honom. I bil fördes han till en mindre villa i stadens utkanter, och han gjorde genast reflektionen, att här hade inte alla Pusjkin sitt vanliga residens. I villan befann sig inte Pusjkin men väl bl.a. en NKVD-majör, som lät förstå att G. kunde betrakta sig som arresterad en tid framöver. G. kvarhölls under relativt angenäma former i husarrest i villan och undergick icke några egentliga förhör. Efter en dryg vecka, under vilken han behandlats väl och ätit tillsammans med NKVD-majoren, inspärrades så G. i en mörk källarcell. Han hade inte någon gång fått veta varför han blivit arresterad utan ^{av} NKVD-majoren endast fått höra att "det här snart skulle klaras upp". Morgonen efter inspärrandet i källarcellen avhämtades han av ryska NKVD-män och fördes till rådhuset i Balaton-Füred (vid Balatonsjön), dit han anlände den 25.8.45. I rådhusets källare var inrymda ensamceller i vilka det dock mest satt ryssar. De var uppenbarligen inte några politiska fångar, varför G. drog slutsatsen att han hamnat i ett vanligt armefängelse. G. började redan då misstänka att han ej skulle ^{hållas} på lång tid och att anledningen var hans samförhållande med W.

I tre veckor satt han i detta fängelse utan att något hände. Vid det första förhöret började ryssarna med att fråga hur det ungerska Röda Korsets Sachdienet var organiserat. Till vilka läger hade han skickat sjukvårdstrupper i Bulgarien och Rumänien? Vad hade de rapporterat tillbaka till Budapest? Vem hade han skickat till Sovjet som krigsfånge med spioneruppgifter?

G. hade skrivit under de handlingar som Röda-Korsets strupper hade med sig vid sina besök i fånglägren för att besöka ungerska fångar. Det fanns enligt G. cirka 300.000 ungerska fångar bara i Rumänien och Röda-Korsets personalen hade under tiden från april till augusti 1945 tagit reda på namnen på över 200.000 fångar. Ryssarna var, trots att Röda Korset stöddes av bl.a. amerikanerna och åberopade Genevekonventionen, inte villiga att utfärda några fånglistor utan hade vid förfrågan svarat, att det fick ungerska Röda Korset själva på något sätt åstadkomma.

Då G. vid de första förhören avvisat förnekade varje befattning med spioneriverksamhet i samband med Röda Korset, svarade de ryska förhørsledarna: "Ni är inte någon ny spion. Spioneri bedrev Ni redan tillsammans med W." G. hade då bestämt sagt ifrån att han inte kände W. personligen. Ryssarna hade då frågat: "Inte anser Ni det vara rimligt att påstå, att generalsekreteraren i det ungerska Röda Korset ej kände det svenska Röda Korsets representant i Budapest?". Då G. svarat, att det enda han visste, var att W. blivit arresterad, frågade ryssarna om G. visste var W. befann sig. Härpå svarade G. att det torde ryssarna väl veta bättre. Vid denna punkt blev ryssarna troligen förargade och påpekade att G. varit i förbindelse med W. redan tidigt 1944. Efter att G. inte besvarat en direkt fråga om i vilket judiskt hus ungerska officerare fått sina spionuppdrag av W. framfördes följande anklagelsepunkter mot G., enligt vilka han gjort sig skyldig till spioneri:

1) Ungerska officerare skulle ha haft spioncentral i hus, som skyddats av svenskt skyddspass, vilket utfärdats genom G:s förmedling.

2) Hösten 1944 skulle inom de svenskskyddade bostäderna ha varit organiserat en underrättelsetjänst under ledning av Svenska Röda Korsets representanter. Uppgifterna var att göra lägesangivelser för de ryska truppflyttningarna. I husen

skulle också ha gått undan gevär, för att ungerska officerare skulle kunna organisera partisanverksamhet bakom ryssarnas rygg.

3) Under vintern 1944 hade G. i Debrecen bedrivit spionage tillsammans med Miklos Béla och W. under Róda Korsets fackmantel.

4) I brev till W. hade G. bakom ryssarnas rygg överlämnat sovjetfientliga underrättelser till W. G. hade i brevet framfört lögnen om ryssarnas barbari och skulle tillika ha bitt W. organisera en svensk legion, som i stället för Róda-Korsarbete skulle ha och även hade utfört spionage- och partisanverksamhet.

Efter framläggandet av dessa anklagelser hade G. genast kraftigt hävdade att han inte fått något uppdrag av W. och upprepat, att han inte kände W. personligen. Ryssarna frågade då, om G. hade fått några svenska skyddspass av W. Detta bejakade G. och tvingades medge att det hade rört sig om ett femtiotal. Ryssarna hade då frågat vem som fått dessa och särskilt velat ha personnamn. G. hade svarat att han inte kände till mer än några få Siedlungen: Gasastrasse 1 i Budapest, Capucinerkloster, Ludas. Han hade nämnt flera humanitära skäl för att dessa bosättningar hade fått skyddspass eftersom det bodde judar där, men det hade ryssarna inte trott på. De ville hela tiden bara veta: "Var är vapnen gömda? Var finns radionrustningen? Till vilka ungerska officerare hade papperen överlämnats?"

På detta sätt varade förhören flera nätter. Ryssarna försökte oupphörligen få G. att lämna uppgifter om att W. hade bedrivit spionage mot ryssarna.

Då G. tillfrågades om varför han begivit sig till Debrecen och G. svarat att det var för att han kände kommandanten Danoki Miklos Béla och för att han inte ville ge sig västerut hade ryssarna skrikit: "Lögn! Ni skickades av W. för att organisera spioneriarbetet i de Siedlungen som låg på ryska sidan! Dessutom skulle ni vidarebefordra underrättelser till W. från ungerska regeringen!"

G. blev alltmera medveten om att han skulle användas som tillbygge i en skådeprocess inte bara mot W. utan även mot honom själv i hans egen skap av Róda-Korsledare. Därför nekade han envist till allt samförstånd med W. Under förhören pryglades han med jämna mellanrum, men fortsatte att neka till allt. Ryssarna visade då efter några dagar handskrivna kopior av de brev, som G. skickat till W. När G. hävdade att han i breven bara omtalat sanningen, sade ryssarna att det var starkt sovjetfientlig propaganda och att W. hade skickat texterna vidare västerut. Den västeuropeiska pressen

hade därför offentliggjort svåra beaktllningar mot den sovjetiska ockupationsmakten. Sedan G. fortfarande framhårdat i sitt nekande, hade han blivit lämnad i fred i några dygn.

Vid 24-tiden en dag i september 1945 hade han åter kallats till förhör i samma rum som tidigare. Härvid upprepades de tidigare frågorna och även G:s nekande. G. fördes då till ett rum i en annan del av huset. I rummet befann sig flera ryssar och en för G. obekant man. Ryssarna utgjordes av en NKVD-överstelöjtnant, en NKVD-majör, två NKVD-soldater och en tolk. I bakgrunden höll sig hela tiden en högre NKVD-officer, som dock icke yttrade sig under förhöret.

G. tillfrågades om han kände mannen, varvid han svarade nekande, men förstod vad som skulle komma. När den okände tillfrågats om han kände igen G. hade han svarat ett kort "ja" och på ytterligare fråga nämnt G:s riktiga namn.

Ryssarna ställde vidare frågor till G. om var de hade träffats, hur ofta de hade träffats, om G. kände till namnet på den person, som hade varit budbärare med skyddapassen mellan W. och G. o.s.v. G. nekade till allt, men tvingas medge att han kände igen namnet på budbäraren. När ryssarna nämnt ytterligare namn, förstod G. att de inte skulle ha kunnat få dessa upplysningar från någon annan än W. När ryssarna frågade den okände, om någon annan varit närvarande vid G:s och W:s möten, svarade han med namnet på W:s förbindelseman med SS/Gestapo, vilket namn bara W. kunde känna till.

Ryssarna hade sedan inför den obekante mannen upprepat de frågor som ställts till G. om i vilka hus ungerska officerare var gälda och var vapengrämnarna fanns. Vid varje av ryssarna nämnd adress hade den obekante talat om vem som bodde i huset. Han hade i brist på namn svarat t.ex. "3 officerare och 18 vanliga judar" etc. Den obekante hade fått frågan om var det fanns ytterligare hus av den typ som nämnts. Den obekante hade härvid nämnt flera för G. helt obekanta adresser.

G. hade återigen tillfrågats när och var han senast hade träffat W. Detta kunde G. inte ge svar på, men den okände hade svarat med det datum i november då överlämnande av skyddapass sista gången hade ägt rum.

Då den okände tillfrågades om han hade givit G. i uppdrag att gå igenom fronten till Debrecen för att organisera en spionkedja hade den okände nickat och svarat "ja". På frågan: "Hur

många radioapparater har ni skickat in i landet för denna organisation?", svarade den okände: "4 eller 5". Den obekante hade i detta sammanhang också tillfrågats om läget i orter, i vilka G. inte visste att svenska Röda Korset var verksamt. Ryssarna ställde också till G. frågan: "Skickade ni några meddelanden till W. från Debrecen vid den tid då Budapest ännu inte var befriat av ryssarna?". G. svarade naturligtvis nekande, medan den okände svarade ja på frågan om han vid den tiden fått några sådana meddelanden från G. Hade dessa meddelanden också innehållit militära hemligheter? Även på denna fråga svarade den okände ja.

Efter det att ryssarna upprepat sina frågor i anslutning till de båda breven hade G. ännu en gång fått frågan om han inte visste vem den okände var. På detta hade G. ånyo svarat nej, medan den okände sade, att allt vad han för sin del yttrat vore riktigt.

Sedan förhöret därmed avslutats fördes G. åter till sin tidigare cell, där han ånyo pryglades. Efter detta lämnades han i fred i tre eller fyra dagar, varefter han ånyo förhördes om samma saker somvid konfrontationen med den okände. Denne var denna gång inte närvarande och ryssarna hade vid detta förhör direkt påstått att den okände var identisk med W.

VI. G:s beskrivning av W. Identifiering.

G. hade vid konfrontationen endast sett den för honom okände mannen i profil. Denne var mycket markerad med påfallande hög pannna. Närfärgen kunde G. inte avgöra, då mannen på fängelsemanér varit kalklippt. Fanningarna var "infallna" och mannen gjorde ett avtört intryck. Mannen hade kraftiga ögonbryn, ögonen var avulna och någon ögonfärg kunde G. inte fastställa. Under förhöret stirrade mannen hela tiden hårt och med tom blick framför sig. Mannen tycktes vara frånvarande och uppfattade inte frågorna förrän de ställdes till honom för andra gången. När G. talade stirrade mannen bara framför sig som om han inte hörde. G. fick intrycket att mannen tyckte det hela var fullständigt ointressant och att mannen avgav sina svar bara för att få vara i fred. Svaren verkade inte instuderade men avgavs med en så automatisk likgiltighet, att G. trodde att mannen hade fått frågorna många gånger förut och avgav lämpliga svar bara för att tillfredställa förhörsledaren för tillfället. Svaren avgavs med låg, "inte oangenäm" röst på tyska, vilket tolkades för G. till ungerska. Den okändes tyska bedömdes G. som god, ehuru han själv inte behärskade tyska fullständigt.

Då G. efter sammanträffandet i München den 16.10.65 föreslås 12 st anonyma fotografier, varav 3 föreställde W. i olika vinklar, angav han med säkerhet 2 såsom föreställande den man med vilken han konfronterats. Det tredje fotot var han inte helt säker på, eftersom W. på detta var iförd uniformsmössa och den enligt G. karakteristiska höga pannan var dold. Identifieringen av W. får emellertid anses vara fullt tillfredsställande trots att G. efter sin ankomst till München haft tillfälle att se en tidningsbild av W., troligen tagen före hans avresa till Budapest.

VII. G:s vidare öden. Ytterligare uppgifter om W.

Cirka en vecka efter konfrontationen hade ryssarna visat ett fängelsefoto i vykortsbrosch av W. och åter uppmärksammat G. att medge, dels att han kände W., dels att han hade träffat honom tidigare. Då G. fortfarande vägrade, sade NKVD-mannen att det inte spelade någon roll längre, eftersom G. ändå hade gjort sig skyldig till sådana brott att han skulle dömas till döden. Ryssen hade därvid visat fram ett exemplar av den bok, som G. skrivit om sina upplevelser som krigskorrespondent, och vilken bok av Vorosjilov i december 1944 hade godtagits som ett bevis för att G. var pålitlig och icke ryssfientlig. Vid en provisorisk "krigerätt" i anläggningens centrum hade G. av en officer och två soldater tvingats skriva under ett papper på att han erkände sig skyldig till spioneri och att han därför skulle dömas till döden.

En vecka senare transporterades han från Salaton-Füred till ett större rykt militärfängelse i Sopron, där han sattes i ensamcell. I denna, som han kallade "dödscell", satt han till i februari 1947. Under denna tid uppmärksades han minst en gång varje månad av en NKVD-man, som varje gång visade ett foto av W. och frågade om inte G. kände mannen. G., som då var svårt sjuk, hade magrat till en vikt av knappa 42 kilo och var närmast apatisk. Han hade emellertid insett att han inte fick medge något samre med W. och nekade enstundigt.

I februari 1947 fördes han så, svårt sjuk, till ett stort fängelse i Lemberg, där han lades in på fängelsejukhuset. En-

ligt G:s uppskattning fanns det minst 1.000 interner i fängelset. Själv hade han efter några månader tillfrisknat så pass, att han fick börja arbeta och kunde tala med andra fångar. Under senvåren eller försommaren hade han därvid bl.a. träffat en polsk läkare, som var cirka tio år äldre och som hade dömts till 25 års fängelse och hade ett polskklingande namn som antingen var Jankowski, Jablonski eller något liknande. Då denne under deras samtal erfor, att G. var Rööa-Koreman, sade han att det i fängelset fanns ytterligare en utländsk sådan. Han hade mycket snart självant nämnt namnet Wallenberg och varit helt säker på sin sak.

G. hade under fängelsevistelsen också träffat två tidigare bekanta från Ungern: en greve Palafy och en greve Palavicini. Bågge bedömdes av G. som helt tillförlitliga. På G:s fråga om de möjligen hade hört något om W. svarade båda bestämt, att han hade varit i Lemberg.

Från och med det han kom till Lemberg blev G. inte mera hörd av ryssarna om W.

I slutet av sommaren 1947 meddelades G. att hans dödsdom omvandlats till livstids internering, och han avfördes, så snart han helt tillfrisknat, till Sibirien. Här hade han som tidigare nämnts vistats fram till i augusti 1960, då han blivit frigiven och fått återvända till Ungern. Under hela sin tid i Sibirien vistades han i samma lägerområde, cirka 100 km öder om Tomsk, där han arbetade i kolgruvor. De sista tio åren hade han en något friare ställning och kunde tala med fångar som kom från andra läger. Ingen hade dock hört något om W., och inga uppgifter stod heller att få från de bekanta, som G. träffade efter sin återkomst till Ungern.

VIII. G:s synpunkter på fallet W.

G. hävdar mycket bestämt, att W. blivit offrat för en skådeprocess, som iscensattes av NKVD. Denna organisation var under tiden efter ryssarnas maktövertagande i Ungern mycket sysselsatt med att skaffa fram syndabocker för att statuera avskräckande exempel för den kvarvarande befolkningen. Det synes G. ha förefallit NKVD naturligt, att en verksamhet av den art, som W. utövade inte kunde vara annat än spioneri och humanitära drivkrafter ingick överhuvudtaget inte i NKVD:s begreppsapparat. Mot. W. pekade enligt NKVD-uppfattning så många indioier, att större delen av den NKVD-personal som G. träffade också var övertygad om att W. var skyldig.

G. tror att W. dömts av ryssarna redan i Ungern och då troligen i Balaton-Fured eller i Sopron, där det visserligen inte fanns några fasta domstolar men däremot tillfälliga krigerätter, vilka troligen dömt W. liksom G. "i deras frånvaro" utan rättegång. G:s uppfattning är, att ryssarna tillmätte W. den allra största vikt som utländsk agent och kanske rentav ansåg honom vara den egentliga hjärnan i spionaget mot ryssarna i Ungern.

IX. Sammanfattande bedömning av vittnesmålet.

Genom G:s utsaga tillfrågas frågan om varför W. greps och bortfördes av ryssarna så mycket material, att den numera kan anses klarlagd. Ryssarna hade uppenbarligen på ett mycket tidigt stadium vetskap om W:s verksamhet med skyddspassen och denna verksamhets tvivelaktiga juridiska grundvalar. I upprensningsektionerna i Budapest efter ungerska officerare och nazister var det troligen

ett icke oväsentligt hinder att W:s skyddspass i hög grad bromsade det sedvanliga förfarandet mot flera "intressanta" objekt. Att ryssarna - eller snarare NKVD - inte kunde tänka sig att en organisation av den omfattning och stadga, som W:s hade, enbart styres av humanitära målsättningar bidrog självfallet till denna bedömning. Kontakterna bakom ryssarnas rygg mellan W. och den "fria" ungerska regeringen i Debrecen innebar troligen också en ytterligare misstanke mot båda parter. Genom G:s vittnesmål har klarlagts att ryssarna genom att vid huseundersökningen efter W:s arrestering - eller tidigare - påträffat de brev som kommit från Debrecen, verkligen var i besittning av skriftligt material som kunde användas mot W.

Det är också möjligt att ryssarna hade tagit hand om ungerska militärer, som med både vapen, ammunition och radiomateriel kunde ha gått sig i de som "säkra" betraktade evensakhusen i avvaktan på att den tyska kapitulationen skulle bli fullständig. Sådana fynd sattes naturligtvis genast i samband med W:s verksamhet och användes mot W.

Med den måktiga och självständiga ställning, som NKVD vid denna tidpunkt hade, kunde organisationen också helt på egna grunder arresteras vem som helst. Behovet av att få fram syndabockar och även att misstänkliggöra Røde Korsets verksamhet ledde troligen mycket snart till W:s arrestering. Den hittills antagna tidpunkten här för, 17.1.45, rubbas inte av det nya vittnesmålet.

Ett såvitt bekant nytt inslag i historisk beskrivningen kring W:s förevinnande är, att W. i september 1945 skulle ha befunnit sig i Ungern. Flera tidigare utsagor i fallet har annars med närmast säkerhet tytt på att W. vid denna tid skulle befinna sig i cell nr 203 i 4. våningen i Lefortovskafängelset i Moskva. Det kan emellertid inte uteslutas att W. av särskilda skäl för någon tid förts från detta fängelse till Ungern för att delta i förhör, men synes knappast helt troligt. Bland flera andra talar bl.a. Supprians uttåg (1957 års dokumentaering, sid. 74 nederst) mot att W. skulle ha förts bort till förhör överhuvudtaget under år 1945. Å andra sidan är G:s karakteristik av W. och hans i och för sig tillfredsställande identifiering av W. tillika med hans omsorgsfulla återgivande av detaljer både från sin egen verksamhet och mittet med W. tecken på att det verkligen var W. han konfronterades med i september.

Uppgifterna att W. skulle varit i Lemberg så sent som 1947 har G. bara fått i andra hand och ehuru de lämnats av som G. anser fullt tillförlitliga personer motsäges de i samma mån som tidigare lämnade uppgifter om samma sak (Portoviciini har hörts separat).

G:s vittnesmål torde inte direkt kunna bidra till att lösa gåtan om W:s fortsatta öde efter arresteringen i Budapest. Det kan dock komma att visa sig innehålla autentiskt material för det kronologiska fastställandet av vissa uppgifter i den totala utredningen om W:s försvinnande.

Då G:s ställning i Förbundsrepubliken är mycket känslig i avseendet på beviljande av politisk asyl önskar han icke att hans vittnesmål blir offentliggjort eller att hans namn nämnes öppet. Han har dock inget emot att fru von Dardel om någon tid underlämnas om hans utsaga om så finnes vara till gagn för henne. Sedan frågan om uppehållstillstånd klarlagts kommer G. att kontakta ambassaden rörande tillstånd till offentliggörande av vittnesmålet.

Bonn den 20 oktober 1965

Leif H. Sjöström

1 enkelrum med bad för tiden 9 - 11.3 beställt på
Königshof den 28.2.

Flyg Wahn 8.00

Hamburg 9.25

" 10.20

Stockh. 12.15

Leifland - mars 5-14.3

Förtroligt

16.3.9 - 10.9.

P.M.

angående Leifland-Sjöströms resa i mars -67.

6.3. måndag. Leifland anländer Hamburg flyg 1335.
Besök Möller Suchdienst kl 1600 (klart)
Skriv till om adressen Rotherstraße

Hotellrun
1/1 m bad
Vier Jahr
heften
647

7.3 tisdag Sjöström avreser Bonn morgonen till
Düsseldorf eller Osnabrück/Bad Essen
(ring Drechsler 91/77 35 39 eller
Skriv Schmidt) Tågtiderna avgör.
Alternativt: Avresa 6.3 m till
Osnabrück, övernattn där, sedan
Hannover 7.3. *ceäter*

Ev hot
Osnabrück

Leifland besöker Behn kl 11 (skriv)✓
~~Avreser Hannover em~~ *why in Osnabrück?*
~~Sjöström anländer Hannover em/kväll~~

~~2/1 bad
Ingercor
mental
7-8-9~~

Leifland i Berlin
8.3 onsdag ~~L + S avreser fm med bil till Welfenp
büttel. Skriv Möller om adress, Ring
eller skriv Dill~~

~~Bil t f
fog 8 f~~

~~Åter Hannover em~~
Leifland ant. Köln el. D-dorf fr Berlin
9.3. torsdag Avresa till Osnabrück eller D-dorf
fm.

Skriv Schmidt el ring Drechsler om
mötestid. (alt)

Ankomst Bonn em/kväll

~~1/1 bad
Königsh
Stern
9-10-11~~

10.3 fredag Arbete ambassaden /PM, Löfdahl)
even
Middag Löfdahl/Sjöström?

11.3 lördag Leifland avreser Köln/Wahn f.m.
Varsko vaktn, tag reda på flygtiden

kur.

- 1/ Belm, Hamburg
- 2/ Dill (?)
- 3/ Schmidt, ~~von~~ God Essen.

ling.

Deutscher on note 6.3

(Stadtbau)

Gründungsanmeldung Wipfenbühl 05331/861

Kleiner Trimmerhof 11 05331/22112

Landesverband Braunschweig 0531/23535

Han Grinne
Grimme

4148

Altenbrak SBZ
/Hary

Ulfeld

16
Borta $\frac{16}{8} = 1.3$
Med till 1.3.

6.
7

16 inkluderat (OK)
rester

7 em Hannover 2/1 + bad

8

bil för den 8 postar?

Fridrich

2 natter

9

surymen

Quadrück

Hotell i Sør for Ulfeld 9-10, 10-11

Hotel V. 7. 6-7, #

6-7 Haus 1/1 + bad

7-8 } Hann + bad

8-9

9-10 } Bomi

10-11

Ulfeld

Ulfeld - to train Friday even
Hall ofa Bomi met etc
10-12.4

Leifland.

Wm

Dills adress
Kopia Lockmanns brev

6/7 Suchdienst. 13:35
maas (Leifland Hamb)
M. 1600.

Herr B. kl 11 den 7.
8/3
Lpus
arr Hamb von
Feld Guttenen 7/8
Hannover
Lil für den 8

LS.
Anabüch bel 7 L. Hannover am 7. Intenent.
8. Mayen Dill.

~~8. Mayen Dill~~
Den el 9 pröte -11-
Den 9 el 10

Hochschule.
Leifland

28.2.67.

Hamb. mi, ti. 6-7

ti. + Berlin⁷ (ti-hr).

fr
fr. 8. + 9. drop to fur

kar to en
hela fredagen

reser över lördag tidigt

Hörsalshof ^{ti} to-fr ti

Loftdahl.

Prek program för
kommittén ska till Bonn
hinner 10.4. för 12.4.

Thyberg.

Bonn, den 15. März 1966

Koblenzer Strasse 91

Vertraulich

ang

Herrn Möller

Suchdienst des Deutschen Roten Kreuzes

2 H a m b u r g

Blomkamp 51

Nr	Antal bilagor		
Ink dnr			
Avd	Grupp	Mål	

*Lige av om Helmut Schuler
Moschetti d dyl*

Sehr geehrter Herr Möller!

Auf unser heutiges Telefongespräch zurückkommend, beehre ich mich Ihnen folgende Unterlagen über Auskünfte, die für uns von sehr grosser Bedeutung sind, zu überreichen, die unser kommendes Gespräch erleichtern können.

1. Möglichst viele Personenangaben über Gefangene im Butyrskajagefängnis während der Zeit Juni 1950 - Juni 1951.

2. Möglichst viele Personenangaben über Gefangene im Lemberggefängnis 1947.

3. Auskünfte über eine Person, namens entweder Jankowski, Jablonski oder dergl., angeblich Arzt von Beruf, die sich im Lemberggefängnis 1947 befunden haben soll und zu 25 Jahren Gefängnis verurteilt war. Der Betreffende soll angeblich rund 1900 geboren sein.

4. Ev. neue Auskünfte über die beiden in Ihrem Schreiben vom 10.12.1965 genannten Personen Rivo und Fronia.

5. Auskünfte über zwei - vermutlich ungarische - Grafen namens Pallfi (oder Palafy) und Palavicini, die sich in Lemberg zumindest während der Zeit Februar 1947 - Sommer 1947 befunden haben sollen.

Ich werde die Möglichkeit haben, um den 24. d.M. nach Hamburg fahren zu können, und würde es sehr begrüßen, wenn

Dep. 15. 3. 66 /a

wir uns dabei über die hier angegebenen Fragen unterhalten könnten. Ich wäre Ihnen sehr dankbar, wenn Sie mir einen passenden Termin mitteilen wollten, und vielleicht auch was dabei besprochen werden könnte, bzw. welche von den oben erwähnten Fragen Sie bis zu dem Zeitpunkt nicht ausreichend untersuchen können.

Für Ihre freundliche Mühewaltung und liebenswürdiges Entgegenkommen spreche ich meinen herzlichen Dank aus.

Mit vorzüglicher Hochachtung

Im Auftrage:

Leif H. Sjöström
Attaché

Lemberg 1947

Gustaf Schmidt (född 16.10.04) -
Bad Essen (Bez. Osnabrück)
Deutsch-Kronerstrasse 7

Adolf Behn (född 30.3.21) -
Hamburg
Benslerstrasse 9

Elly Drechsler (född 23.5.16) tel. 77 35 39 Vorw. 91
Düsseldorf
Ellerstrasse 145

av 25.

Sjöström/IK

Bonn den 28 mars 1966

hbr Leifland-Sjöström
28.2.66

4 bil.

ang

Nr	200	
Strängt förtroligt		
Ink dnr		
Avd	Grupp	Mål
Wallenberg dnr		

Broder,

Den 23 och 24 mars företog jag den planerade resan till Kiel och Hamburg för att tala med Bergemann och min vän Möller på Suchdienst. Båda herrarna var mycket tillmötesgående, och resultatet frångår - med undantag av en del ännu inte klara utredningar - av bifogade två P.M. Det är givetvis min förhoppning att saken därigenom, i belysning av det material Du har tillgång till, skall föras framåt, men från denna utsiktspunkt förefaller det mig tyvärr tämligen tvivelaktigt.

Santalet med Bergemann redovisar jag, som Du vill finna, i särskild P.M. och upplysningarna från Suchdienst likaså med referens till Din P.M. av den 23 februari 1966. De sistnämnda kommer väsentligen att kompletteras senare, då t.ex. framtagnandet av fånglistor från Lemberg och Butyrskaja beräknas ta cirka 4 veckor i anspråk. Anledning härtill är att Suchdienst inte har sitt material ordnat efter dessa principer, utan man måste göra en sammanställning av inkomna "Heinkehrerberichte". Även en sådan kommer att lida stora brister i fråga om fullständighet, då t.ex. samordningen mellan tyska och österrikiska Röda Korsen i detta sammanhang inte är total, även om den är god. De båda registren är ju heller inte avsedda att klara förfrågningar av

departementssekreteraren L e i f l a n d ,
t o c k h o l m .

29-66.
m. h. / jk

vår typ utan i första hand sådana från anhöriga rörande enskilda personer med angivande av födelsedatum etc. I Hamburg har man en stor förteckning över personer som har spårats till vissa fångelser men inte kommit tillbaka, men en sådan förteckning är vi väl föga betjänta av, enligt den förmodan, som herr Möller uttryckte. I sammanhanget vill jag också gärna omtala en uppgift, som bemålde Möller lämnade, nämligen att det med till visshet gränsande sannolikhet av återvändandes berättelser kunna slutas, att det fortfarande - även i Polen - existerar ett flertal "tysta läger" med i flera fall ändå upp till 8.000 interner, vilka av ryssarna anmälts döda eller saknade, men som under stor sekretess användes till särskilda ändamål. Utsikterna att bland dessa mängder "glömda" människor även dväljes flera för oss intressanta är ju dystert stora. Enligt Möllers uppgift saknas nu bara ett par bekräftelser till på saken för att man på tysk sida skall ha tillräckligt underlag för åtgärder av något slag.

I sitt brev av den 10 december 1965 nämnde Möller, att han skulle söka få upplysningar rörande Rivo och Fronia från det ryska Röda Korset. Detta stöter emellertid på betydande svårigheter, då ryssarna - trots ett numera gott samarbete - är mycket omsorgsfulla i sina krav på fullständiga uppgifter. Sålunda reagerar man ej, om inte alla födelsedata finns angivna, liksom uppgifter om vilka anhöriga, som begärt efterforskningarna. Vi enades om att i en större beställning försöka stoppa in dessa båda såsom sökta av lämplig juridisk myndighet, alternativt av Suchdienst enligt uppdrag från lämpligt "civilt håll", t.ex. Möllers vänner. Hjälpensamheten är, som Du ser, stor.

Tills vidare har jag ur Suchdienst, Hamburg, kartotek erhållit uppgifter beträffande Lemberg rörande dels fyra personer, som samtliga varit antingen i Lemberg eller Butyrka och samtliga "på hemväg" gått genom Taischet-lägre, dels två personer med namn liknande det som Gabor uppgav rörande läkaren i Lemberg (Jankowski, Jablonski). Värdet av speciellt de senare är mycket diskutabelt, då ingen av de båda personerna är läkare, födelse^{år}et inte stämmer och det inte ens är säkert att de varit i Lemberg-fängelset. Att de kommer från Lemberg

./3

./4

är däremot säkert, men det kan lika gärna röra sig om "Übersiedler", dvs. utvandrade folktyskar.

Gillande är, att Johannes Schwind numera efter ett icke föraktligt detektivarbete lokaliserats. Jag är självfallet beredd, att, om så bedömes lämpligt, ta kontakt med honom.

Leif H. Sjöström

P.S. Om du bedömer det av värde skall jag försöka få fram Helmut Stylers adress via försiktiga förfrågningar i AA; det kan ju tänkas att han fortfarande är i tjänst, t.ex. i Bryssel eller på annan plats.

Sjöström
Friedland 28.3.66

ang

Nr	Stiftelse 6 i Altenholz 2. 2. 11	
Ink dnr		
Avd	Grupp	Mål

P.k.

rörande samtal med tyske medborgaren Willy Bergemann
i Kiel den 23 mars 1966.

Willy Bergemann är numera bosatt under adress: Waldwinkel 6 i Altenholz-Stift, en förort till Kiel. Han tjänstgjorde fram till 1944 vid tyska beskickningen i Bukarest, arresterades i Timisiora den 21 september 1944 och fördes därefter till Moekva. Där vistades han i Iefortovekaja-fängelse cell nr 202 (cellen intill R.W.) från september -46 till (maj?) augusti -48, då han överfördes till Butyrka. Där vistades han till den 24 april -51, då han blev dömd till 25 års fängelse, kombinerat med tvångsarbete, och överfördes till ett arbetsläger vid Ural. Han repatrierades 1953 efter att ha fått amnesti för återstoden av strafftiden och anlände till Friedland den 3 november 1953.

Bergemann har tidigare avgivit utförlig berättelse om sin vistelse i Sovjet och sina kontakter med W. Uppteckning därav ingår i 1957 års vitbok, där den återfinnes på sid. 81 - 82.

Dagens samtal hade därför i första hand syftet att kontrollera vissa bestämda uppgifter, som lämnats av andra personer och jämföra dessa utsagor med Bergemanns egna påståenden.

Samtalet ägde rum i den våning, som Bergemann och hans hustru bor i en Bergemanns dotter och svärson tillhörig villa i en förort till Kiel. Det fördes på tyska. Bergemann var allmänt mycket tillmötesgående, syntes trots sin höga ålder (nyss fyllda 80 år) vara vid god kroppslig och andlig vigör och verkade klar och redig. Hans förmåga att erinra sig detaljer, som ligger mer än 20 år tillbaka i tiden, var enligt hans egen uppgift naturligtvis något försvagad, men han sade sig ändå ha ett mycket klart minne av det mesta som skett under fängelsetiden; "Man hade ingenting annat för sig än att

hålla reda på vad som hände runt omkring en", sade han bl.a. Dessutom hade han nedtecknat sina erfarenheter och måtkonster genast efter återkomsten till Tyskland. Dessa för hand gjorda anteckningar återfanns i en liten bok, och var gjorda med stor noggrannhet i vad avser både personer och data.

II. Till namnet Magnus Carlson följde Bergemann spontant, genast sedan namnet nämnts, den adress i Jylland som Carlson uppenbarligen lämnat under fängelsetiden. Enligt Bergemann hade Carlson kommit till cell 304 i fjärde våningen i Butyrka i slutet av februari 1951, där de vistats tillsammans fram till den 24 april 1951, då Bergemann blev dömd och bortfördes. I cellen befann sig under denna tid också ungerske medborgaren Soltan Rivo.

Om Carlson berättade Bergemann följande: Carlson var vid den tiden 26 år gammal (således född 1925) och var stor och kraftig till växten (han hade bl.a. varit jylländsk mästare i tyngdlyftning). Han hade vuxit upp i fosterhem i Jylland och senare bl.a. varit hamnarbetare och kringvandrande lantarbetare. Redan tidigt hade han blivit övertygad kommunist. Under sina vandringar hade han också kommit till Nord-sverige och Nordfinland, där han arbetat som skogshuggare. Sin fattiga bakgrund till trots hade han förvärvat en viss bildning och talade bl.a. tyska. Vid flera tillfällen hade han ansökt om inrese tillstånd till Sovjetunionen för att komplettera sin kommunistiska övertygelse med praktisk erfarenhet av livet i Sovjet. Ett huvudsyfte var att senare utnyttja erfarenheterna för journalistisk verksamhet. Carlson hade dock varje gång fått avslag på sina framställningar om inresevisum. Hans kommunistiska övertygelse hade emellertid inte påverkats därav, utan han beslöt sig i slutet av 1950, då han arbetade i norra Finland, att gå över gränsen till Sovjet. Han var fast förvissad om att några svårigheter inte skulle beredas honom, eftersom han ju var övertygad kommunist. På ryska sidan togs han emellertid omhand av polis och fördes till Leningrad där han dömdes till tre års fängelse för illegalt gränsöverskridande och spioneri. Han överklagade denna dom, och fördes som ett resultat därav till Moskva, där han i slutet av februari sammanfördes med Bergemann och Rivo i Butyrskaja-fängelset. Bergemanns uppfattning om Carlson var, att det var en god kamrat och

en högrespektabel man. Bergemann besvarade kategoriskt och nästan upprört med nej frågan om Carlson möjligen inte kunde ha varit en "Spitze", dvs. innästling. Carlson vore "effektivt botad" från sin kommunistiska övertygelse.

På fråga om Carlson kunde "knacka" svarade Bergemann att det kunde han säkert, för det var mycket enkelt. Bergemann var emellertid helt säker på, att någon knackningsförbindelse från någon av de tres sida inte ägde rum under den tid Carlson och Bergemann satt tillsammans. ("Bestimmt nicht während der Zeit ich mit ihm zusammen war").

III. Om Rivo berättade Bergemann följande:

Rivo (ej "de Rivo") var född den 13 februari 1921 i Ujözánado-Zemplin (anteckningarna hirom var svårläsliga, varför namnet kan tänkas vara felaktigt) i Ungern, och verkade från 1942 vid universitetet i Sofia på grundval av ett stipendium som föreläsare i religionsfilosofi och latin. Trots sin relativa ungdom var Rivo högt bildad, och Bergemann berättade bl. a. att Rivo på latin hållit föreläsningar om grekisk diktning. Strax efter Bulgariens fall i början av september 1944 hade Rivo blivit häktad i samband med Röda Arméns intåg i Sofia och förts till Moskva. Här hade han vistats i olika fängelser, och Bergemann hade träffat honom första gången i Butyrskaja i februari 1951. De båda hade - tillsammans med Mogens Carlson - suttit i cell 304 till den 24 april 1951, då ju Bergemann bortfördes. Vart Rivo sedan tagit vägen visste inte Bergemann. Rivos fysiska och psykiska styrka var emellertid avsevärd och han kunde därför säkert hålla ut länge. Under den tid Bergemann och Rivo satt tillsammans hade Bergemann särskilt fäst sig vid Rivos djupa religiositet och hans förmåga att motstå fängelsevistelsens prövningar. Rivo hade bl.a. en tam fågel, som han skötte med stor iver, och han var hela tiden också noga med städningen av cellen. Bergemann hade fått "det allra mest angenäma intryck" och sade, att "på honom kan Ni lita".

IV. På fråga, om Rivo vid något tillfälle hade talat med Carlson om ett möte med en "svensk diplomat" svarade Bergemann direkt nej. Alla samtal dem emellan hade Bergemann av naturliga skäl också varit med om, och skulle man vid något tillfälle ha berört ämnet svensk diplomat skulle Bergemann

genast ha reagerat efter sina tidigare förbindelser med Wallenberg. Däremot hade Rivo vid något tillfälle nämnt, att han, någon tid innan han fördes till cell 304, varit i kontakt med en förutvarande italiensk konsul i Hamburg, vilken vore född i Odessa och gift med en tyska. Denne var en "bildad man", som bl.a. talade ryska med kommissarierna. Hans namn kunde vara Moscotti eller liknande. (Bergemanns anteckningar var på denna punkt svårsläsliga). Då Bergemann erfor att Carlson berättat, att han från Rivo hade hört, att denne senare träffat en "svensk diplomat", som var en bildad man", sade Bergemann: "Das muss irgendwie verbessert sein. Wenn Rivo den Namen Wallenberg oder dergleichen genannt hätte, hätte ich mich das bestimmt erinnert". Bergemann är således av uppfattningen, att Carlsons uppgift måste vara grundad på en missuppfattning.

V. Namnet Franz-Josef Fronia hade Bergemann aldrig hört. Han kunde inte uttala sig om, huruvida Carlson den 25 april 1951 mött Fronia, eftersom Bergemann och Carlson skildes åt från cell 304 den 24 april.

Bergemann reagerade heller icke på namnen Gabor, Pallffi eller Palavicini. På fråga om han kunde erinra sig någon person, vars hörande kunde vara av betydelse för forskningarna efter Wallenberg, nämnde han ånyo Helmut Styhler. (Denna uppgift ingår även i hans i vitboken intagna utsaga). Någon utsaga av Styhler finns emellertid inte i vitboken.

Suchdienst Hamburg har om Styhler följande uppgifter: Helmut Styhler, Dipl.Kaufmann, geb. 27.10.15. Vistades i Lefortovskaja, Kuybyshev, Novosibirsk och återigen Lefortovskaja. Senast i Lefortovskaja den 3 maj 1948. Återvänd och bosatt München 9, Preisenburgstrasse 5. Bland uppgiftslämnarna återfinns Karl Supprian, som sett Styhler i oktober 1948. Vid förfrågan hos Einwohnermeldeamt i München saknas emellertid varje uppgift om denne Styhler. Bergemann nämnde i sammanhanget "tyska ambassaden i Bryssel", men icke heller denna uppgift har lett till säkra upplysningar om var han vistas. De enda säkra uppgifter som eventuellt kan hänföra sig till vederbörande rör en f.d. generalkonsul Herbert Styler, född den 15 augusti 1908 i Leipzig, numera boende Schackstrasse 1, München, tel. 34 19 79. Kontakt med denne har i avvaktan på vidare instruktion icke tagits från ambassadens sida.

VI. Sammanfattning. Bergemann erinrar sig väl både Carlson och Rivo. De satt tillsammans från februari 1951 till 24 april 1951 i cell 304 i Butyrskaja-fängelset. Knackningsförbindelser med andra fångar förekom icke under denna tid. Även om samtliga inklusive Carlson i och för sig behärskade tekniken. Carlson och Rivo torde knappast sinsemellan ha kunnat föra samtal, varom Bergemann ej varit medveten. Förhållandet mellan de tre synes ha varit gott och någon animositet existerade ej. Bergemann har inte något minne av, att Rivo skulle ha nämnt något om kontakt med "evensk diplomat, bildad man" vid nyåret 1951, men skulle troligen ha erinrat sig sådana uppgifter, om de verkligen lämnats. Däremot har Rivo talat om kontakt med en f.d. italiensk konsul vid samma tidpunkt. Carlsons ^{torde}uppgifter, såvitt av Bergemanns vittnessål kan slutas, bero på en missuppfattning.

Bonn den 23 mars 1966

Leif R. Sjöström

511. handbrev

Sjöström
Västra 28.366

ang

Nr	Antal bilagor	
<u>Strängt förtroligt</u>		
Ink dnr		
Avd	Grupp	Mål

P.M.

med uppgifter från ambassaden i Bonn i anslutning
till Leiflands P.M. den 23 februari 1966

2. Uppteckning från samtal med Willy Bergemann i Kiel den 23 mars 1966 om Mogens Carlsons uppgifter återfinnes i särskilt P.M. av den 23 mars.

Vidare upplysningar om Zoltan Rivos sds och vistelseort har ännu ej kunnat erhållas. Suchdienet Hamburg ämnar vid lämpligt tillfälle förhöra sig hos Sovjetiska Röda Korset.

Johannes Schwind har nyligen pensionerats från tjänst vid tyska konsulatet i Kobe, Japan, och befinner sig på hemväg. Han beräknas anlända till Bremerhaven de första dagarna i april och sedan bosätta sig under adress: 2411 Sandesneben über Mölln, Lauenburg Volksschule. Han synes därför inom kort kunna höras.

Beträffande Franz-Josef Ironia gäller detsamma som ovan sagts beträffande Rivo.

3. Hos tyska Suchdienet föreligger inga uppgifter om vare sig dr Tibold, Kubik eller Rogner (Römer?). Endast Röda Korset i Österrike torde ha dylika.

4 c. Uppgifter om en läkare Jablonski eller Jankowski, född ca 1900, som skulle ha vistats i Leaberg 1947 kan svårigen frambringas utan närmare uppgifter, bl.a. om förnamn och födelseort. I Suchdienets München arkiv finns registrerade över 6.000 med namnet Jankowski och ca. 2.000 med namnet Jablonski. Vidare upplysningar synes böra sökas av Gabor.

Såväl Palliffi som Palavicini finns registrerade hos Suchdienet. Palliffi rapporteras dock ha avlidit i augusti 1951 i Talschat, läger 020. De båda synes ha varit släkt och uppgifter om Palliffi har lämnats av Palavicini, som efter hemkomsten 1955 eller 1956 bosatte sig i Wien under adress: Markgraf Alfons von Palavicini, Wien I, Josefsplatz 5.

"Fånglistor" från Lemberg 1947 och Butyrskaja juni 1950 - juni 1951 är under upprättande av Suchdienst Hamburg. Egentliga av sovjetiska myndigheter överlämnade fångförteckningar existerar ej, utan sammanställning får göras med ledning av hänvändandes berättelser. Listorna kan ej förväntas föreligga förrän tidigast i slutet av april 1966.

Bonn den 26 mars 1966

Leif H. Sjöström

Bil. handbrev... *Sjöström*
Driffland 20-3 66

ang

Nr	Antal bilagor	
Ink dnr		
Avd	Grupp	Mål

JAKOWSKI, Josef geb. 1.12.1912

Beruf: Schuhmacher

42 Oberhausen-Sterkrade

Diepenbruckstrasse

JAKOWSKI, Hubert geb. 21.11.10

Beruf: Elektriker

44 Münster/Westfalen

Wolbeckerstrasse 17

ARKIVEXEMPLAR

22. handbrev... *S. J. Schöner*
chiffre No. 28.3.66

ang

RICHTER, Wolfgang geb. 11.5.98
Wien IX
 Türkenstr. 17/7

Nr	Antal bilagor	
Ink dnr		
Avd	Grupp	Mål

SPÖRK, Augustine geb. 1919
Baden/Wien
 Wasserg. 13 b./Elisabeth Sand

VOMOCIL, Kurt
Wien 7
 Schottenfeldgasse 5

WERNER, Kurt geb. 17.3.95
Berlin NW 21
 Stephanstr. 21

Täpshet: Er. Tügan i Lemberg, el. Lühjka

R i c h t e r , Wolfgang geb. 11.5.98

W i e n IX

Türkenstr. 17/7

S p ö r k , Augustine geb. 1919

Baden/Wien

Wasserg. 13 b./Elisabeth Sand

V o m o c i l , Kurt

W i e n 7

Schottenfeldgasse 5

W e r n e r , Kurt geb. 17.3.95

Berlin NW 21

Stephanstr. 21

1. J a k o w s k i , Josef geb. 1.12.1912

Beruf: Schuhmacher

42 Oberhausen-Sterkrade, Diepenbruckstraße

2. J a n o w s k i , Hubert geb. 21.11.10

Beruf: Elektriker

44 Münster/Westfalen, Wolbeckerstraße 17

från Lemberg, man inte sökt från täpshet.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Pressbyrån

Stockholm den 11 februari 1966.

Strängt förtroligt.

1 bil.

Muh 18.2.66 Dhy

Broder,

./.

Som Du ser av i avskrift närslutna skrivelse från Rikspolisstyrelsen den 4 februari har en i Sverige bosatt rörverksarbetare vid namn Oskar Rodinger lämnat några uppgifter om Vladimir-fängelset som vi är angelägna att närmare undersöka. Två av de nämnda - Tibold och Kubik - är möjligen bosatta i Österrike, och jag har därför idag bett ambassaden i Wien att söka spåra deras nuvarande adresser. Jag vore emellertid tacksam om Du kunde kontakta Suchdienst i första hand beträffande Rudolf Rosner och fråga om han har några uppgifter om denne. Samtidigt kan Du kanske göra ett kontrollskott beträffande Tibold och Kubik.

Di tillgivne

Leif Leifland
Leif Leifland

Attachén Sjöström,

B o n n.

AVSKRIFT.

KRISTINEHAMNS POLISDISTRIKT
Storfors, tel. 0550-60025

28.1.1966

P.M.

Fredagen den 28 januari 1966 klockan 08.40 meddelade rörverksarbetaren Oskar Bodinger, född den 7 februari 1928 i Oberufer, Tjeckoslovakien, att han år 1946 vistades i Ryssland som krigsfånge. Under tiden som krigsfånge vårdades han på Wladimir sjukhuset, som var beläget cirka 8 mil norr om Moskva.

Bodinger håller för troligt att det var samma sjukhus som Raoul Wallenberg vårdades på under år 1946-47. Vladimir sjukhuset var ett sjukhus där krigsfångar från Vladimir-fängelset vårdades på. Under den tid Bodinger vårdades där, var det cirka 2.000 patienter från krigsfångslägre. Läkare på sjukhuset var en doktor vid namn Tibold som numera är boende Herrgartengasse 22, Linz, Österrike. Doktor Tibold kan möjligen lämna upplysningar om Wallenberg, huruvida denne vårdats på Vladimir sjukhuset i Ryssland.

Vårdare på sjukhuset var en f.d. lantbrevbärare från Österrike vid namn Karl Kubik och en hjälpare vid namn Rudolf Rosner. Var dessa numera är boende kunde han icke uppgiva.

Bodinger är anställd hos Uddeholms AB, Storforsverken, Storfors, tel. 0550-60900, skriven och boende under adress Box 466, Lillforshagen, Storfors, tel. 0550-61066.

Storfors den 28.1.1966

u/Nils Sundén
fpk

AVSKRIFT.

RIKSPOLISSTYRELSEN
Säkerhetsavdelningen
Fack, Stockholm 8

Stockholm
4.2.1966

D.nr HSC 50/66

Till

Herr Minister Eric Virgin
Kungl. Utrikesdepartementet
Stockholm 16

./.

Åberopande telefonsamtal har jag äran översända kopia av ett brev från polismyndigheten i Kristinehamn till Rikspolisstyrelsen. Brevet innehåller uppgift, som lämnats av rörverksarbetaren Oskar Bodinger och som berör förhållanden i Vladimir-fängelset 1946. Enligt Bodinger bör en doktor Tibold, bosatt i Linz, Österrike, kunna lämna uppgifter, som möjligen kan vara av visst intresse i Wallenbergsaken.

Rikspolischefen har bett mig framföra, att han anser att samtal bör ske med doktor Tibold och ett par namngivna vårdare. Ett sådant samtal kunde måhända synkroniseras med ett nytt samtal med A. Gabor.

u/Otto Danielsson
Byråchef

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Har delgivits:

Staterådet Palme, KD
Envoyén Lundberg, EKAB
Byråchefen Danielsson, Stats-
polisen

1 bil.

Stockholm den 12 januari 1966.

Överlämnas jämte bilaga för
strängt förtrolig kännedom till

Ambassadören Jödahl, B o n n.

Enligt uppdrag:

Leif Leifland
Departementsskreterare

16/1
San Francisco den 4 januari 1966.

Luftpost

1 bil.

INK UD		
Dnr	/	19

Strängt förtroligt

Broder,

I anslutning till mitt brev den 29 november 1965 i Wallenberg-ärendet vill jag nämna, att jag utan att närmare ange anledningen till min förfrågan hörde mig för hos en av mina härvarande ungerska vänner, som jag känner från Budapest-tiden, om han kände till något om doktor Gabor. Han gjorde inte det men lovade, utan att omtala varifrån frågankom, höra sig för hos en av sina ungerska vänner i München, som han trodde kände till doktor G. Från denne vän har han nu erhållit ett brev som jag härmed närsluter i avskrift. Åtminstone enligt de uppgifter som lämnas i brevet synes doktor Gabor vara en tillförlitlig person.

Per Anger
Per Anger

Per Anger

Departementssekreteraren L e i f l a n d
Utrikesdepartementet

1703

Übersetzung von ungarischen Brief aus München vom
11. Dez. 1965.

" A.G. habe ich vor einigen Tagen getroffen und hat er einen guten Eindruck gemacht. Er war ein Journalist und während des Krieges II. diente als Mitglied bei einer Presse-berichters Kolonne auf dem Feld. Damals als Herr Taubinger/Bemerk.: T. war ein von die leitenden Ung. Roteskreuz Leuten in Ungarn während des Krieges II./- hat T. Ungarn nach Westen verlassen. A.G. hat die Leitung des Ung. Rotes Kreuzes übernommen. /Bemerk.: es war in oesterreichische-russische Zone/ Da A.G.'s Benehmen und Weise der Leitung war nicht passend und ertraeglich zu den Russen -ebenfalls wie die haben mit vielen anderen dasselbe getan- wurde A.G. nach Sibirien deportiert. Fünfzehn Jahren verbrachte er in Sibirien, teilweise in Gefangenerlagern und Arbeitslagern und dann, wann er eine russische Maedchen verheiratete dort, -damals beschaeftigte sich in Wegbau- wurde er in 1960 nach Ungarn heimtransportiert. In Ungarn wurde A.G. der leitende Journalist der Wochenzeitung: "Ország-Világ" /Land und Welt/ doch aber sehr rasch wurde entlassen von dieser Posten und hatte von Gelegenheitsarbeiten gelebt. Seine russische Weib hat inzwischen nach Russland heimgekehrt, war-scheinlich konnte sie nicht ertragen die ungarische Luft und da es war eine legalische Scheidung. Spaeter verheiratete eine junge Dame, sie arbeitete bei einem Staatlichen Unternehmen zusammen mit die Frau von Tibor Tollas./Bemerk.: T. Tollas ist sehr bekannt zwischen Ungaren als Dichter. Der Mann wurde von den buda-pester Kommunisten damals für lange Zeit eingesperrt; seines weltbekanntes Gedicht -übertragen beinahe auf jede Sprache- : "Die haben alle Fenstern dicht mit Blech zugedeckt" und dieser Mann ist derzeit der Redacteur der ung. Wochenzeitung "Nemzetör" "Nations-Wache", München./ - Beide, die erwaehte Frauen haben Ungarn in '65 spaet Frühling durch Jugoslawien verlassen. A.G. hat seine Memoirs, Handschrift, welche er in Sibirien verfertigte, alle mitgebracht. Diese seiner Schriften haben in München-Deutschland- einen sehr guten, allgemeinen Eindruck erreicht und hauptsächlich

./.

1704

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

~~aka~~ 07

07

Stockholm den 25 oktober 1965.
Överlämnas av Utrikesdepartementet
till Ambassadören Jödahl, B o n n,
för strängt förtrolig kännedom.

Leif Leifland
(Leif Leifland

Kommentarer till L. Sjöströms PM om
samtal med A. Gabor.

1. Jag kan i allt väsentligt ansluta mig till den skildring som Sjöström givit av vårt samtal med Gabor. Blott några randanmärkningar:

Sid. 6, st. 2: Ordförande för det reorganiserade Ungerska Röda Korset var Anna Kethly, numera bosatt i Bruxelles.

Sid. 6, st. 4: Enligt min minnesbild hade även fru Kethly sett och godkänt utkastet till skrivelsen till Wallenberg.

Sid. 9, sista stycket: Transmissionen av uppgifterna från de av sovjetiska trupper besatta områdena skulle ha skett med radiosändare, som gömts i de svenskskyddade "Siedlungen".

Sid. 11 och 12: Jag vill minnas att en av de sovjetiska säkerhetstjänstemännen redan vid konfrontationen sagt Gabor att den andre fången var Wallenberg.

2. Gabors personliga trovärdighet och sanningsenligheten av de uppgifter han lämnat under samtalet måste självklart kontrolleras på de sätt och via de kanaler som är möjliga och lämpliga. Jag återkommer här till nedan under 3). Om jag utgår från att han subjektivt talat sanning, skulle jag personligen vilja sammanfatta mina intryck på följande sätt.

Helt ny - såvitt jag kan erinra mig - är uppgiften att Wallenberg i september 1945 skulle ha förts till ett fängelse i Ungern. Wallenberg skulle vid detta tillfälle ha varit trött, närmast apatisk, och visat spår av åtminstone lindrig hjärntvätt.

Det rikhaltiga materialet från Wallenbergs vistelse i Moskva-fängelserna ger emellertid inte stöd åt uppgiften att han ens för en kortare tid skulle ha lämnat Moskva i september 1945. Den rad av medfångar - Supprian, de Mohr, Rensinghoff, Wallenstein och andra - som under denna tid vistades i granncellerna har inte haft något att förmåla härom, trots att några av dem knackade med Wallenberg och hans cellkamrat Roedl fortlöjande, Rensinghoff t.o.m.

"dagligen". Ett så markant avbrott i fängelserutinen som en färd till ett fängelse i utlandet och en konfrontation med förre generalsekreteraren i Ungerns Röda Kors måste rimligen ha varit så intressant för Wallenberg att han efter sin återkomst genom knackningar spritt kännedom därom.

Depad?

Uppgiften att Wallenberg skulle ha vistats i Lemberg är inte ny. En genomgång av tidigare material på denna punkt torde bära sako.

Av störst intresse är emellertid Gabors uppgift om de brev han i januari 1945 tillställde Wallenberg. Om det är riktigt att han skrivit brev av i huvudsak det innehåll han angivit och om vidare detta brev av ryssarna anträffats hos Wallenberg, förtätas till nära nog absolut visshet den redan tidigare starkt underbyggda arbetshypotesen att ryssarna misstänkt Wallenberg för spioneri.

För den sovjetiska säkerhetstjänsten och den form av rättsskipning som den representerade måste nämligen fallet då ha synt relativt enkelt: Redan tidigare misstänktes Wallenberg - liksom hela beskrivningen, jfr Bergs vittnesmål - för spioneri. Ryssarna vägrade ju också den ungerska befrielseregeringen att sända ett brev till Wallenberg. När brev likväl sändes hade de ett innehåll som av den sovjetiska säkerhetstjänsten endast kunde tolkas som en bekräftelse på de tidigare misstankarna.

Jag har en känsla av att Gabors intresse för Wallenberg i viss utsträckning kan vara ett uttryck för oro för att hans brev bidragit till att Wallenberg arresterades av ryssarna och sedan bortfördes till Sovjetunionen. Jag frågade honom om han inte trott att en utomordentligt stor risk varit förbunden med författandet och avsändandet av breven. Han svarade att det vore lätt att vara efterklok. Visserligen hade han själv fått en chock av ryssarnas framfart i de "befriade" delarna av Ungern, men vem visste ens i vintern år 1945 något om terrorn i det sovjetiska rättssystemet? Vidare hade nöden och bristen i de "befriade" områdena varit så skriande att han i ren desperation tillgripit denna åtgärd efter samråd med ministerpresidenten och ordföranden för Ungerns Röda Kors.

3. Jag instämmer i Sjöströms sammanfattande karakteristik att Gabor vid vårt samtal gjorde ett intryck av klar eftertänka och att han verkar bildad, intelligent och trovärdig. Hans uppgifter är emellertid så intressanta att alla kontrollmöjligheter självklart måste prövas.

Om jag söker konfrontera hans utsaga med i departementet

existerande material, vill jag först understryka att jag har svårt att sätta tro till uppgiften att Wallenberg ens för en kortare tid skulle ha vistats i Ungern på hösten 1945, jfr ovan under 2). Detta betyder inte att jag antar att Gabor på denna punkt skulle medvetet tala osanning - den sovjetiska säkerhetstjänsten kan mycket väl ha arrangerat ett möte mellan Gabor och en "förfälskad" Wallenberg.

I detta sammanhang vill jag sätta ett ytterligare frågetecken, eller i varje fall göra en kommentar. Ett tiotal fångar har under olika perioder och i olika fängelser suttit tillsammans med Wallenberg eller Langfelder. Alla fördes i slutet av juli 1947 till förhör, varefter de isolerades; enda undantaget torde vara Hille som vid denna tidpunkt redan lämnat Moskva-fängelserna och förts till Krasnogorsk. Om det varit så att ryssarna i september 1945 konfronterat Gabor med Wallenberg eller någon de utgett vara Wallenberg, borde också Gabor i juli 1947 placeras i ensamcell. Så skedde emellertid inte. Tvärtom började Gabor vid denna tid få röra sig friare, träffa medfångar o.s.v. Förklaringen skulle emellertid kunna vara att förhören i slutet av juli 1947 och den därpå följande isoleringen endast omfattat fångarna i Moskva-fängelserna; som tidigare nämnts syns Hille, som då var i Krasnogorsk, ha "glömts bort". På samma sätt kan Gabor - som ryssarna konfronterat med en man som de påstått ha varit Wallenberg - ha glömts bort, av det enkla skälet att han inte vistades i ett Moskva-fängelse utan i Lemberg.

De data, namnuppgifter, informationer om den militära och politiska utvecklingen o.s.v., som Gabor lämnade under semtalet har kontrollerats i den utsträckning så kunnat ske och är på det hela taget korrekta. Att den liberala tidningen 8-Uhr-Blatt förbjöds av tyskarna just den 19 mars 1944, kan vara plausibelt; det var nämligen just denna dag som den tyska krigsmakten ockuperade Ungern och tillställte marionettregimen Sztójay. Uppgifterna om den ungerska befrielse regimen i Debrecen stämmer, ministerpresidenten var en ungersk general och arméchef vid namn Miklos. På grund av Gabors uppgift att han under kriget publicerade en bok om de ungerska truppernas strider på Östfronten inte kunnat verifieras. Under åren 1941-45 utgavs dock ingen ungersk nationalbibliografi, varför inga kompletta listor över då publicerade böcker existerar. Att uppgiften inte kunnat beläggas behöver emellertid inte betyda att den är falsk, då som sagt endast ofullständiga bibliografier är tillgängliga.

Vilka åtgärder bör vidtagas för att ytterligare kontrollera Gabors utsaga?

Jag vill förorda att en förfrågan till de tyska myndigheterna får anstå. Såsom framgår av Sjöströms PM behandlas f.n. Gabors ansökan om uppehållstillstånd. Att just i detta läge - Gabor är uppenbarligen en smula ängslig för resultatet - göra en framställning till de tyska myndigheterna om Gabors person skulle möjligen kunna försvåra eller fördröja behandlingen av ansökan om uppehållstillstånd på ett sätt som Gabor själv inte skulle vilja. Dessutom är det väl så att de tyska myndigheterna knappast har så mycket material om honom. Sedan Gabor beviljats uppehållstillstånd, kan emellertid förfrågan ske.

Uppgifter om Gabor kan däremot kanske erhållas från eller genom den österrikiske utrikesministern Kreisky, vars kabinettschef tillskrivit ambassadör Lagerfelt om Gabors önskan att komma i kontakt med svenska myndigheter för informationer i Wallenberg-fallet. Ambassadör Lagerfelt bör instrueras att göra en sådan förfrågan.

Av allra största intresse torde vidare vara att kontakt tagas med fru Anna Kethly, känd socialdemokrat, f.d. ordförande i Ungerns Röda Kors och numera som flykting bosatt i Bruxelles. I den ovan nämnda brevväxlingen mellan svenska ambassaden i Wien och utrikesminister Kreiskys kabinettschef har hon nämnts på ett sätt som antyder att hon väl känner Gabor. Fru Kethly bör kontaktas av svenska ambassaden i Bruxelles, under det att för ett eventuellt samtal med henne bör användas från Stockholm utsänd personal.

Vidare torde ytterligare en kontakt tas med Gabor i München. Vid detta samtal, som bör äga rum sedan nu föreliggande material penetrerats och nya frågeställningar utkristalliserats, synes byråchefen Danielsson från Rikspolisstyrelsen bära deltaga. Jag är oviss huruvida detta nya samtal bör äga rum innan kontakter tagits med utrikesminister Kreisky och fru Kethly. Skulle Gabor få kännedom om att vi via dessa kanaler försöker kontrollera hans uppgifter kan hans beredvillighet att lämna uppgifter minska. Å andra sidan breddas naturligtvis frågebasen och ökas möjligheterna till "cross-checking" om vi först får informationer från annat håll.

En allmän bedömning av Gabors uppgifter om hans verksamhet i Budapest under år 1944 och i Debrecen och Budapest år 1945 torde kunna lämnas av medlemmar av svenska beskickningen i Budapest under det sista krigsåret. Jag skulle vilja föreslå att generalkonsul Anger instrueras att göra en sådan bedömning. Det skulle även vara av värde att få del av envoyén Lundbergs synpunkter på Gabors vittnesmål.

Stockholm den 24 oktober 1965.

Leif Leifland

Förtroligt

P.M.

rörande sammanträffande den 16.10.65 i München
mellan svenska utredare och ungerske flyktingen
Dr. Aron Gabor, född den 20.4.11

I. Föreläget till sammanträffandet.

Enligt till ambassaden i Wien ingånget meddelande vore en för tillfället i München bosatt ungersk flykting, Dr. Aron Gabor, i besittning av vissa uppgifter rörande Raoul Wallenbergs försvinnande i Ungern 1945. För utrönande av uppgifterna värde tog jag, efter uppdrag från departementssekreteraren Leifland, UD, per telefon den 1.10.65 indirekt kontakt med Gabor före sammanträffande med svenska utredare. Gabor är för tillfället bosatt hos en ungersk förutvarande journalistkollega Borbely, adress Akademiestrasse 19, München 13, tel. 932/34 93 32. En första fastställd tidpunkt den 5.10.65 kl. 18 måste på grund av mellankommande omständigheter från svensk sida uppskjutas, varför ny kontakt från ambassaden togs per telefon med herr Borbely. Vid detta tillfälle hade jag även direkt kontakt med Gabor själv per telefon. Han förklarade sig mycket angelägen om att få träffa svenska representanter. Ny mötestidpunkt bestämdes till den 16.10.65 kl. 19 i hotell Vier Jahreszeiten, München. Från svensk sida skulle därvid närvara dep.sekr. Leifland, UD, och undertecknad enligt meddelande från UD tgr nr 336 den 13.10.65. Då Gabor själv endast talade bruten tyska - däremot flytande ryska - föreslog Borbely, att han skulle få närvara såsom tolk vid sammanträffandet. Hans erbjudande synes ha varit av rent praktisk natur och han påfordrade på intet sätt sin närvaro.

II. Sammanträffandet

I enlighet med per tfn gjord överenskommelse efterfrågades

1702

jag kl. 1855 den 16.10.65 i hotell Vier Jahreszeiten reception av två herrar, vilka av portiern fördes till hotellets inre hall, där Leifland och jag v ntade. De båda herrarna föreställde sig självmant och samtalet påbörjades omgående. Då Leifland och jag förevisat våra svenska diplomatpass som legitimation, företedde G. ett identitetskort, utställt för honom som "I. Generalsekretär des Ungarischen Roten Kreuzes" av ungerska Röda Korset den 17 januari 1945. Kortet var helt intakt och närmast påfallande väl bibehållet utan några tecken på att ha varit med om de strapatser G. senare visade sig ha genomgått. Fotot var gammalt men välliknande. B. uppvisade ingen legitimation. G. överlämnade genast/^{en} på ungerska avfattad, maskinskriven berättelse på två blad, vilken B. ansåg skola kunna utgöra grunder för vidare samtal. Genom B:s förmedling översattes dokumentet direkt, och som resultat härav beständes efter cirka en timma att det fortsatta samtalet skulle försiggå på Leiflands hotellrum.

III. G:s personalia. Borbély.

G. är född den 20.4.1911 i Kaposvár, Ungern. Sina studier bedrev han i Budapest, där han avlade studentexamen och 1933 blev juris doktor (graden närmast motsvarande den tyska nivån, dvs. något mer än jur.kand.). Från 1933 till den 19 mars 1944 var han verksam som journalist vid kvällstidningen E-Uhr-Blatt i Budapest. Tidningen, som blev förbjuden av tyskarna den 19 mars 1944, var enligt G:s utsaga liberalt vänsterorienterad, men av avsevärt större borgerlig prägel än t.ex. svenska socialdemokratiska tidningar. Efter tidningens indragande ställde sig G. som formellt ansvarig för dels ett bokförlag, dels en spannmålshandel, vilka egentligen innehades av judiska ägare. Då dessa ej fick bedriva affärsverksamhet ställde sig G. i spetsen för firmorna, i vilka han åtminstone betr. förlaget även fullgjorde vissa uppgifter. På grund av tyskarnas misstankar mot G:s verksamhet fl. dde han den 1.12.44 över fronten till Debrecen, där han förenade sig med den fria ungerska armén under den till ministerpresident förordnade generalen Danóki Miklós Béla. Genom denne senares förmedling hade G. erhållit tillstånd att verka i den av ryssarna besatta delen av Ungern och G. hade kort efter ryssarnas godtagande av honom utsetts till förste generalsekreterare i det reorganiserade ungerska Röda Korset. Som

sådan verkade han i den av ryssarna besatta delen av Ungern till den 12.4.45 då han överflyttade sin verksamhet till Budapest, som då helt var i rysk hand.

Den 17.8.45 häktades han av ryssarna såsom misstänkt för spioneri. Han satt fram till den 25.8.45 i husarrest i en villa i Budapest och överfördes efter cirka 9 dagar till ett tillfälligt fängelse i rådhuset i Balaton-Füred. Efter en dryg vecka, således i mitten av september meddelades han att han "i sin frånvaro" av en rysk militärdomstol dömts till döden för spioneri i samband med sina kontakter med Wallenberg. Från Balaton-Füred överfördes han i början av oktober till ett ryskt militärfängelse i Sopron, där han sattes i ensamcell. I detta fängelse satt han till i februari 1947 då, svårt sjuk, fördes till fängelse-sjukhuset i Lemberg. Här erhöi han meddelande om att dödsdomen upphävts och att han i stället skulle till Sibirien. Detta var troligen våren 1948 ("salladen växte grön i trädgården"). Fram till 1960 vistades han i olika läger inom samma lägerområde i Sibirien, ett kolgravedistrikt cirka 100 km söder om Tomsk, åren 1950 - 1960 som "frigångare" med viss begränsad rörelsefrihet. I augusti 1960 blev han frigiven och kunde återvända till Ungern, där han "rehabiliterades" och åter började ägna sig åt journalistik. Han arbetade som dagstidningsjournalist fram till 1962, då han på grund av sin icke opportuna uppfattning om stalinismen överflyttades till en underordnad post inom pressavdelningen i skogministeriet. I början av 1965 avskedades han därifrån av en då nytillträdde chef, och i juni 1965 flydde han över gränsen till Jugoslavien. Därifrån smugglades han till Österrike och sedan vidare till Västtyskland. Han har ansökt om politisk asyl i Västtyskland och beslut därom väntas föreligga cirka den 25 oktober. Till vidare är han bosatt hos sin bekant Borbély i München, vilken synes sörja för hans uppehälle. I någon liten mån tycks han erhålla journalistiska uppdrag för ungerska exiltidskrifter.

G. är cirka 185 cm lång, kraftigt byggd och med kraftiga slaviska drag. Han är gråhårig med bakåtsstruket, nedeltjockt hår och verkar med hånöyn till sina genomgångna strapatser vara i anmärkningsvärt god fysisk form även om anletsdragen är ganska härjade. Enligt egen uppgift har han emellertid lever- och njur-

besvär, vilka han tillskriver den ensidiga och underhålliga kosten under fångenskapen i Ryssland. Han talar med eftertanke och gör ett bildat, intelligent och helt trovärdigt intryck. Hans uppgifter präglades av klar eftertanke och stort sinne för detaljer. Genom sin verksamhet i krigstidens Budapest och en starkt humanitär inställning synes han ha ett starkt personligt intresse för Wallenbergs öde och hysa stor beundran för det arbete W. utförde. G. uttalade sig vid sammanträffandet flera gånger så, att han gav ett intryck av att ha en personlig tackskyldighet till W. Man fick icke intrycket av att han försökte skildra ryssarna annat än som de verkligen var och hans utsaga styrdes hela tiden av en påtaglig objektivitet och icke-animositet. Han hade alltegenom W:s försvinnande - som ägde rum sedan G. uppmanat W. att förena sig med honom i Debrecen 1945 - haft det största intresse för W:s vidare öde och under hela sin fängelsetid oavbrutet sökt få fram nyheter om W. Att G. således nästan genast efter sin flykt från Ungern satt sig i förbindelse med svenska myndigheter synes därför helt plausibelt.

Hans ledaregare Borbély (förnamn okänt) uppgav sig under kriget ha blivit dödsdömd av ryssarna för spioneri då han verkat som korrespondent för amerikanska tidningar. Dödsdomen hade senare upphävts och han hade under flera år suttit i ryska fångläger. 1954 hade han flytt till Västtyskland, där han nu är verksam vid Radio Free Europe i München sedan flera år. Enligt av konsulatet inhämtade uppgifter är B. chef för den icke-politiska avdelningen för RFE:s sändningar till Ungern, vilka sker dagligen mellan kl. 05.00 - 24.00. B. är tillika redaktör för bl.a. exiltidningen Uj-Hungaria.

G. hade han lärt känna före kriget i Budapest, där de båda voro journalistkollegor. Vid G:s ankomst till Västtyskland hade han uppsökt B., som inte föreföll tidigare vara inblandad i G:s flykt från Ungern.

B., som synes vara i 50-årsåldern, gör ett positivt och trovärdigt intryck. Han verkar vara väl förtrogen med W-ärendet, som han uppenbarligen har behandlat i sin journalistiska verksamhet. B. synes tillika vara allmänt mycket välinformerad och ha mycket vidsträckta såväl officiella som inofficiella kontakter både väster- och österut.

IV. G:s verksamhet i Budapest. Kontakter med W.

Efter inläggningen av tidning 8-Uhr-Blatt den 19 mars 1944 ågnade sig G. åt att på olika sätt bistå judar och andra nödställda i Budapest. Verksamheten bedrevs inom ramen för det bokförlag, vars nominelle ägare G. var. Genom en tredje person - som ännu lever i Budapest men vars namn G. inte vill uppge - skaffade G. från W. skyddspass åt först de två judiska familjer med vilka han samarbetade i firmorna. Detta medförde ytterligare föresk att på samma sätt rädda flera judar, och allt som allt trodde sig G. ha medverkat till att dylika skyddspass utställdes för över 100-talet judar fram till den 1.12.44. Till en början utdelades dessa bara till anställda inom de båda företagen, men så småningom även till judar, som inte bodde i de s.k. svenska husen, som var hyrda i W:s namn. W. utfärdade även för flera andra bosättningar (Siedlungen) svenska skyddspass och dessa bosättningar låg spridda över ett mycket stort område, t.o.m. även utanför staden. På grund av risken för häktning från tyskarnas sida gjordes aldrig paestransaktionerna upp direkt mellan G. och W. och de träffades aldrig personligen i Budapest. På fråga av Leifland sade sig G. heller aldrig - varken förr eller senare - ha träffat någon person Langfelder. G. uppgav emellertid, att W. ofta, ja nästan varje dag, hade besökt bokförlagets lokaler, vilka G. ansåg ha varit något av ett andra huvudkvarter för W. Den tredje person som skötte kontakterna mellan W. och G. var förtrogen med W. och skötte förbindelserna mellan honom och de ungerska nazisterna. Mannen tillhörde själv ungerska nazistpartiet, men en falang därav som inte kunde förlika sig med det våldsamma judhatet. Denne person hade även i några enstaka fall skaffat SS-legitimationer och andra nazisthandlingar för judar. På fråga av mig sade G. att han ej haft kontakt med någon annan medlem av den svenska legationen än W.

G. ansåg sig vara allvarligt misstänkt av tyskarna redan från hösten -44 och den 1.12. flydde han över fronten till Debrecen.

Efter frontöverskridandet hade ryssarna behandlat honom som en flykting vem som helst. De hade i vanlig ordning tagit ifrån honom allt vad han ägde och hade, och han sade sig ha fått byta kläder minst 10 gånger, varje gång till allt sämre. Han var inte på något sätt misstänkt för spioneri och uppgav sig hela tiden

vara journalist.

I Debrecen hade han uppekrat Danoki Miklos Béla, som av ryssarna utsetts till det "befriade" Ungerns ministerpresident. Miklos Béla var den förste militärs chef som med ett större förband förenade sig med ryssarna i Ungern. Tillsammans hade G. och Béla gått till Vorosjilov, som givit G. klartecken att delta i Bélas verksamhet. Den främsta anledningen härtill skulle ha varit en bok, som G. skrivit om sina iatryck som krigskorrespondent 1941, i vilken ryssarna skildrades på ett för dem tydligen acceptabelt sätt. Béla föreslog då, att G. skulle bli generalsekreterare i det reorganiserade ungerska Röda Korset, som för de "fria" ungrarna bedömdes som en av de första åtgärder som måste vidtagas. Härigenom skulle man genom kontakter väntat kunna få möjligheter till humanitär hjälp. I första hand inriktade man sig på förbindelser med Bukarest, där bl.a. UNRRA skulle ha en avdelning.

G. hade emellertid W:s verksamhet och möjligheter i färskt minne, och önskade snarast samordna sin nya verksamhet med W:s i Budapest. I "mitten av januari" kämpade man ännu om de sista husen i Pest. För att främja röda-korsverksamheten i de delar av Ungern som just "befriats" av ryssarna beslöt man att försöka nå kontakt med W., som då ännu var kvar i Pest. Den ungerska regeringen var av uppfattningen, att ryssarna hade större respekt för W:s organisation än någon annan befintlig organisation. Man hoppades därför hos ryssarna att få skicka ett brev till W. genom ryssarnas förmedling. Till ungrarnas stora förvåning och bestörtning svarade ryssarna blankt nej med motiveringen av Svenska Röda Korset och särskilt W:s organisation var en ren spionageorganisation och med den skulle de inte nå något att göra.

Efter ryssarnas avslag författades ändock ett brev på ungerska av G. i samråd med Miklos Béla, varefter brevet översattes till tyska och undertecknades av G. och ytterligare en person, som var personligen känd för W. och ännu är bosatt i Budapest. Som budbärare användes president Bélas sekreterare Stefan Tarnay, vilken i olika uppdrag då och då skickades till Budapest som kurir.

I brevet redogjorde G. för sina iakttagelser under resan till Debrecen och framför allt om de ryska truppernas uppträdande mot fångna och civilbefolkning. Han var djupt upprörd över ryssarnas framfart som han karakteriserade i kritiska ordalag: stölder, våldtäkter, spridande av veneriska sjukdomar. I brevet omtalades

att ryssarna svårt förbrutit sig mot Genevekonventionens stadgar om behandling av krigsfångar. Brevet, som var maskinskrivet och ungefär 2 blad, utmynnade en begäran till W. att hos svenska konungen och hos påven utverka deras påtryckningar på Stalin så att de ryska soldaternas framfart bejdades. Dessutom bad man att genom W:s försorg få mediciner och materiel för RK-verksamhet på ryska sidan. I brevet hade man också bitt W. att snarast komma till Debrecen för att försöka påverka ryssarna att respektera det ungerska Röda Korsets "Siedlung", vilket ryssarna inte gjorde.

Brevet hade skickats med Tarnay den 10.1.45. Han hade farit med en ungersk regeringsbil i vilken också befann sig ryska och ungerska soldater. Tarnay hade flera andra officiella uppdrag att utföra. Enligt G. kunde brevet till W. knappast ha kommit fram före den 13.1.45 och torde ha framlämnats någon av dagarna 13 - 15.1.45. Tarnay hade lämnat brevet till W. i handom. W. hade upptagit meddelandet som en officiell hänvändelse och lovat att snarast överföra de i brevet framförda önskemålen till Stockholm. Han hade bitt Tarnay ta med sig ^{ett} meddelandet tillbaka till Debrecen och sagt, att han så snart det blev möjligt för honom skulle komma dit. Med detta meddelande återvände Tarnay omkring den 18.1.45 till Debrecen. Tarnay arresterades senare i slutet av januari och avrättades under loppet av 1945.

Något senare hade G. sänt ytterligare ett kort brev till W. i samråd med ledaren för en "Siedlung" i Ludas, som var god vän med W. detta brev var en helt positiv rapport från iakttagelsen den 5 - 10.1.44, att bosättningen i Ludas var helt intakt och att ryssarna inte rört svenska Röda Korsets lokaler. Något svar på detta brev hade G. ej erhållit och icke heller förväntat.

Då W. icke kom till Debrecen blev man där orolig för hans öde och gjorde vissa efterforskningar. Genom bl.a. uppgifter i den lokala pressen fick man reda på att W. häktats av ryssarna på ett tåg i riktning mot Debrecen, enligt G. troligen den 17.1.45, som misstänkt för spioneri. Vart W. förts kunde icke G. redogöra för. Då han fick läsa om W:s häktning blev han orolig för de brev han skrivit till W. G. fortsatte emellertid sin verksamhet, som då bestod i organiserandet av en ungersk "Suchdienst", vilket han ansåg vara så viktigt att han ej ville ge

upp det. Han började emellertid då befara att han snart skulle häktas. Till dessa farhågor bidrog, att åtminstone 8 män och 2 kvinnor i hans omgivning hade häktats, bland dem den man som jämte G. underskrivit det första brevet till W. Organisationen omfattade då över 200 frivilliga sjuksystrar, som reste omkring till fånglägren och upprättade fånglistor. En av de kvinnliga medhjälparna tog sig på egendomliga vägar ända till Odesa för att där leta efter sin försvunne make. Samtliga dessa sjuksystrar hade stående order att söka efter W. Man visste att han fanns någonstans i Ungern ^{man} kunde inte kontrollera alla fångläger och fångelser. Mot slutet av sommaren 1945 fram till våren 1946 skall W. emellertid enligt G:s uppfattning ha vistats i Sopron-Kühida.

V. G:s häktning. Konfrontationen med W.

I mitten av april begav sig G. från Debrecen till Budapest, som då var helt i rysk hand. Han fortsatte sin tidigare verksamhet här till den 17.8.45, då han häktades av ryssarna. Denna dag kom en man, som han igenkände som Pusjkins tolk, upp på hans kontor och sade att Pusjkin ville tala med honom. I bil fördes han till en mindre villa i stadens utkanter, och han gjorde genast reflektionen, att här hade inte alls Pusjkin sitt vanliga residens. I villan befann sig inte Pusjkin men väl bl.a. en NKVD-major, som lät förstå att G. kunde betrakta sig som arresterad en tid framöver. G. kvarhölls under relativt angenäma former i husarrest i villan och undergick icke några egentliga förhör. Efter en dryg vecka, under vilken han behandlats väl och ätit tillsammans med NKVD-majoren, inspärrades så G. i en mörk källarcell. Han hade inte någon gång fått veta varför han blivit arresterad utan ^{av} NKVD-majoren endast fått höra att "det här snart skulle klaras upp". Morgonen efter inspärrandet i källarcellen avhämtades han av ryska NKVD-män och fördes till rådhuset i Balaton-Füred (vid Balatonsjön), dit han anlände den 25.8.45. I rådhusets källare var inrymda ensamceller i vilka det dock mest satt ryssar. De var uppenbarligen inte några politiska fångar, varför G. drog slutsatsen att han hamnat i ett vanligt arméfängelse. G. började redan då misstänka att han ej skulle släppas på lång tid och att anledningen var hans samförhållande med W.

I tre veckor satt han i detta fängelse utan att något hände. Vid det första förhöret började ryssarna med att fråga hur det ungerska Röda Korsets Sjukvårstjänst var organiserat. Till vilka läger hade han skickat sjuksystrar i Bulgarien och Rumänien? Vad hade de rapporterat tillbaka till Budapest? Vem hade han skickat till Sovjet som krigsfånge med spioneriuppgifter?

G. hade skrivit under de handlingar som Röda-Korssystrarna hade med sig vid sina besök i fänglägren för att besöka ungerska fångar. Det fanns enligt G. cirka 300.000 ungerska fångar bara i Rumänien och Röda-Korsspersonalen hade under tiden från april till augusti 1945 tagit reda på namnen på över 200.000 fångar. Ryssarna var, trots att Röda Korset stöddes av bl.a. amerikanerna och Åberopade Genèvekonventionen, inte villiga att utfärda några fånglistor utan hade vid förfrågan svarat, att det fick ungerska Röda Korset själva på något sätt åstadkomma.

Då G. vid de första förhören enbart förnekade varje befattning med spioneriverksamhet i samband med Röda Korset, svarade de ryska förhörelsedarna: "Ni är inte någon ny spion. Spioneri bedrev Ni redan tillsammans med W." G. hade då bestämt sagt ifrån att han inte kände W. personligen. Ryssarna hade då frågat: "Inte anser Ni det vara rimligt att påstå, att generalsekreteraren i det ungerska Röda Korset ej kände det svenska Röda Korsets representant i Budapest". Då G. sv. rat, att det enda han visste, var att W. blivit arresterad, frågade ryssarna om G. visste var W. befann sig. Härpå svarade G. att det torde ryssarna väl veta bättre. Vid denna punkt blev ryssarna troligen förargade och påpekade att G. varit i förbindelse med W. redan tidigt 1944. Efter att G. inte besvarat en direkt fråga om i vilket judiskt hus ungerska officerare fått sina spionuppdrag av W. framfördes följande anklagelsepunkter mot G., enligt vilka han gjort sig skyldig till spioneri:

- 1) Ungerska officerare skulle ha haft spioncentral i hus, som skyddats av svenskt skyddspass, vilket utfärdats genom G:s förmedling.
- 2) Hösten 1944 skulle inom de svenskskyddade boendeställningarna ha varit organiserat en underrättelsetjänst under ledning av Svenska Röda Korsets representanter. Uppgifterna var att göra lägesangivelser för de ryska truppförflyttningarna. I husen

skulle också ha gömt undan gevär, för att ungerska officerare skulle kunna organisera partisanverksamhet bakom ryssarnas rygg.

3) Under vintern 1944 hade G. i Debrecen bedrivit spionage tillsammans med Miklos Béla och W. under Röda Korsets täckmantel.

4) I brev till W. hade G. bakom ryssarnas rygg överlämnat sovjetfiendliga underrättelser till W. G. hade i brevet framfört lögnen om ryssarnas barbari och skulle tillika ha bett W. organisera en svensk legion, som i stället för Röda-Korsetsarbete skulle ha och även hade utfört spionage- och partisanverksamhet.

Efter framläggandet av dessa anklagelser hade G. genast kraftigt hävdad att han inte fått något uppdrag av W. och upprepat, att han inte kände W. personligen. Ryssarna frågade då, om G. hade fått några svenska skyddspass av W. Detta bejakade G. och tvingades medge att det hade rört sig om ett femtiotal. Ryssarna hade då frågat vem som fått dessa och särskilt velat ha personnamn. G. hade svarat att han inte kände till mer än några få Siedlungen: Gazastrasse 1 i Budapest, Capucinerkloster, Ludas. Han hade nämnt flera humanitära skäl för att dessa bosättningar hade fått skyddspass eftersom det bodde judar där, men det hade ryssarna inte trott på. De ville hela tiden bara veta: "Var är vapnen gömda? Var finns radioutrustningen? Till vilka ungerska officerare hade papperen överlämnats?"

På detta sätt varade förhören flera nätter. Ryssarna försökte oupphörligen få G. att lämna uppgifter om att S. hade bedrivit spionage mot ryssarna.

Då G. tillfrågades om varför han begivit sig till Debrecen och G. svarat att det var för att han kände kommandanten Danoki Miklos Béla och för att han inte ville ge sig västerut hade ryssarna skrikit: "Lögn! Ni skickades av W. för att organisera spioneriarbetet i de Siedlungen som låg på rycka sidan! Dessutom skulle ni vidarebefordra underrättelser till W. från ungerska regeringen!"

G. blev alltmera medveten om att han skulle användas som tillhygge i en skådeprocess inte bara mot W. utan även mot honom själv i hans egen skap av Röda-Korsledare. Därför nekade han envist till allt samröre med W. Under förhören pryglades han med jämna mellanrum, men fortsatte att neka till allt. Ryssarna visade då efter några dagar handskrivna kopior av de brev, som G. skickat till W. När G. hävdade att han i breven bara omtalat sanningen, sade ryssarna att det var starkt sovjetfiendlig propaganda och att W. hade skickat texterna vidare västerut. Den västeuropeiska pressen

hade därför offentliggjort svåra beskyllningar mot den sovjetiska ockupationsmakten. Sedan G. fortfarande framhållit i sitt nekande, hade han blivit lämnad i fred i några dygn.

Vid 24-tiden en dag i september 1945 hade han åter kallats till förhör i samma rum som tidigare. Härvid upprepades de tidigare frågorna och även G:s nekande. G. fördes då till ett rum i en annan del av huset. I rummet befann sig flera ryssar och en för G. obekant man. Ryssarna utgjordes av en NKVD-Sverstelöjtnant, en NKVD-major, två NKVD-soldater och en tolk. I bakgrunden höll sig hela tiden en högre NKVD-officer, som dock icke yttrade sig under förhöret.

G. tillfrågades om han kände mannen, varvid han svarade nekande, men förstod vad som skulle komma. När den okände tillfrågats om han kände igen G. hade han svarat ett kort "ja" och på ytterligare fråga nämnt G:s riktiga namn.

Ryssarna ställde vidare frågor till G. om var de hade träffats, hur ofta de hade träffats, om G. kände till namnet på den person, som hade varit budbärare med skyddspassen mellan W. och G. o.s.v. G. nekade till allt, men tvangs medge att han kände igen namnet på budbäraren. När ryssarna nämnde ytterligare namn, förstod G. att de inte skulle ha kunskat få dessa upplysningar från någon annan än W. När ryssarna frågade den okände, om någon annan varit närvarande vid G:s och W:s möten, svarade han med namnet på W:s förbindelseman med SS/Gestapo, vilket namn bara W. kunde känna till.

Ryssarna hade sedan inför den obekante mannen upprepat de frågor som ställts till G. om i vilka hus ungerska officerare var gömda och var vapengrämnarna fanns. Vid varje av ryssarna nämnd adress hade den obekante talat om vem som bodde i huset. Han hade i brist på namn svarat t.ex. "3 officerare och 18 vanliga judar" etc. Den obekante hade fått frågan om var det fanns ytterligare hus av den typ som nämnts. Den obekante hade härvid nämnt flera för G. helt obekanta adresser.

G. hade återigen tillfrågats när och var han senast hade träffat W. Detta kunde G. inte ge svar på, men den okände hade svarat med det datum i november då överlämnande av skyddspass sista gången hade ägt rum.

Då den okände tillfrågades om han hade givit G. i uppdrag att gå igenom fronten till Debrecen för att organisera en spionkedja hade den okände nickat och svarat "ja". På frågan: "Hur

många radioapparater har ni skickat in i landet för denna organisation?", svarade den okände: "4 eller 5". Den obekante hade i detta sammanhang också tillfrågats om läget i orter, i vilka G. inte visste att svenska Röda Korset var verksamt. Ryssarna ställde också till G. frågan: "Skickade ni några meddelanden till W. från Debrecen vid den tid då Budapest ännu inte var befriat av ryssarna?". G. svarade naturligtvis nekande, medan den okände svarade ja på frågan om han vid den tiden fått några sådana meddelanden från G. Hade dessa meddelanden också innehållit militära hemligheter? Även på denna fråga svarade den okände ja.

Efter det att ryssarna upprepat sina frågor i anslutning till de båda breven hade G. ännu en gång fått frågan om han inte visste vem den okände var. På detta hade G. ånyo svarat nej, medan den okände sade, att allt vad han för sin del yttrat vore riktigt.

Sedan förhöret därmed avslutats fördes G. åter till sin tidigare cell, där han ånyo pryglades. Efter detta lämnades han i fred i tre eller fyra dagar, varefter han ånyo förhördes om samma saker som vid konfrontationen med den okände. Denne var denna gång inte närvarande och ryssarna hade vid detta förhör direkt påstått att den okände var identisk med W.

VI. G:s beskrivning av W. Identifiering.

G. hade vid konfrontationen endast sett den för honom okände mannen i profil. Denna var mycket markerad med påfallande hög pannna. Hårfärgen kunde G. inte avgöra, då mannen på fängelsemanér varit kalklippt. Fanningarna var "infallna" och mannen gjorde ett avtärt intryck. Mannen hade kraftiga ögonbryn, ögonen var svullna och någon ögonfärg kunde G. inte fastställa. Under förhöret stirrade mannen hela tiden hårt och med tom blick framför sig. Mannen tycktes vara frånvarande och uppfattade inte frågorna förrän de ställdes till honom för andra gången. När G. talade stirrade mannen bara framför sig som om han inte hörde. G. fick intrycket att mannen tyckte det hela var fullständigt ointressant och att mannen avgav sina svar bara för att få vara i fred. Svaren verkade inte instuderade men avgavs med en så automatisk likgiltighet, att G. trodde att mannen hade fått frågorna många gånger förut och avgav lämpliga svar bara för att tillfredsställa förhørsledaren för tillfället. Svaren avgavs med låg, "inte oangenäm" röst på tyska, vilket tolkades för G. till ungerska. Den okändes tyska bedömdes G. som god, ehuru han själv inte behärskade tyska fullständigt.

Då G. efter sammanträffandet i München den 16.10.65 förvisats 12. av anonyma fotografier, varav 3 föreställde W. i olika vinklar, angav han med säkerhet 2 såsom föreställande den man med vilken han konfronterats. Det tredje fotot var han inte helt säker på, eftersom W. på detta var iförd uniformsmössa och den enligt G. karakteristiska höga pannan var dold. Identifieringen av W. får emellertid anses vara fullt tillfredsställande trots att G. efter sin ankomst till München haft tillfälle att se en tidningsbild av W., troligen tagen före hans avresa till Budapest.

VII. G:s vidare öden. Ytterligare uppgifter om W.

Cirka en vecka efter konfrontationen hade rysserna visat ett fängelsefoto i vykortstorlek av W. och åter uppmanat G. att medge, dels att han kände W., dels att han hade träffat honom tidigare. Då G. fortfarande vägrade, sade NKVD-mannen att det inte spelade någon roll längre, eftersom G. ändå hade gjort sig skyldig till sådana brott att han skulle dömas till döden. Ryssen hade därvid visat fram ett exemplar av den bok, som G. skrivit om sina upplevelser som krigskorrespondent, och vilken bok av Vorosjilov i december 1944 hade godtagits som ett bevis för att G. var pålitlig och icke ryssfientlig. Vid en provisorisk "krigsrätt" i anläggningens centrum hade G. av en officer och två soldater tvingats skriva under ett papper på att han erkände sig skyldig till spioneri och att han därför skulle dömas till döden.

En vecka senare transporterades han från Salaton-Füred till ett större ryskt militärfängelse i Sopron, där han sattes i ensamcell. I denna, som han kallade "döds-cell", satt han till i februari 1947. Under denna tid uppsöktes han minst en gång varje månad av en NKVD-man, som varje gång visade ett foto av W. och frågade om inte G. kände mannen. G., som då var svårt sjuk, hade magrat till en vikt av knappa 42 kilo och var närmast apatisk. Han hade emellertid insett att han inte fick medge något samförstånd med W. och nekade enstänligt.

I februari 1947 fördes han så, svårt sjuk, till ett stort fängelse i Lemberg, där han lades in på fängelsesjukhuset. En-

ligt G:s uppskattning fanns det minst 1.000 interner i fängelset. Självt hade han efter några månader tillfrisknat så pass, att han fick börja arbeta och kunde tala med andra fångar. Under sensvåren eller försommaren hade han därvid bl.a. träffat en polsk läkare, som var cirka tio år äldre och som hade dömts till 25 års fängelse och hade ett polskklingande namn som antingen var Jankowski, Jablonski eller något liknande. Då denne under deras samtal erfor, att G. var Röda-Korsman, sade han att det i fängelset fanns ytterligare en utländsk sådan. Han hade mycket snart självant nämnt namnet Wallenberg och varit helt säker på sin sak.

G. hade under fängelsevistelsen också träffat två tidigare bekanta från Ungern: en greve Palafy och en greve Palavicini. Bägge bedömdes av G. som helt tillförlitliga. På G:s fråga om de möjligen hade hört något om W. svarade båda bestämt, att han hade varit i Lemberg.

Från och med det han kom till Lemberg blev G. inte mera hörd av ryssarna om W.

I slutet av sommaren 1947 meddelades G. att hans dödsdom omvandlats till livstids internering, och han avfördes, så snart han helt tillfrisknat, till Sibirien. Här hade han som tidigare nämnts vistats fram till i augusti 1960, då han blivit frigiven och fått återvända till Ungern. Under hela sin tid i Sibirien vistades han i samma lägerområde, cirka 100 km öster om Tomsk, där han arbetade i kolgruvor. De sista tio åren hade han en något friare ställning och kunde tala med fångar som kom från andra läger. Ingen hade dock hört något om W., och inga uppgifter stod heller att få från de bekanta, som G. träffade efter sin återkomst till Ungern.

VIII. G:s synpunkter på fallet W.

G. hävdar mycket bestämt, att W. blivit offret för en skådeprocess, som iscensattes av NKVD. Denna organisation var under tiden efter ryssarnas maktövertagande i Ungern mycket sysselsatt med att skaffa fram synsbevis för att statuera avskräckande exempel för den kvarvarande befolkningen. Det synes G. ha förefallit NKVD naturligt, att en verksamhet av den art, som W. utövade inte kunde vara annat än spioneri och humanitära drivkrafter ingick överhuvudtaget inte i NKVD:s begreppsapparat. Mot. W. pekade enligt NKVD-uppfattning på många indier, att större delen av den NKVD-personal som G. träffade också var övertygad om att W. var skyldig.

G. tror att W. döts av ryssarna redan i Ungern och då troligen i Balaton-Füred eller i Sopron, där det visserligen inte fanns några fasta dömetoler men däremot tillfälliga krigsrätter, vilka troligen dömt W. liksom G. "i deras frånvaro" utan rättgång. G:s uppfattning är, att ryssarna tillmätte W. den allra största vikt som utländsk agent och kanske rentav ansåg honom vara den egentliga hjärnan i spionaget mot ryssarna i Ungern.

IX. Sammanfattande bedömning av vittnesbelägg.

Genom G:s utsaga tillfrågas frågan om varför W. greps och bortfördes av ryssarna så mycket material, att den nuvarande kan anses klarlagd. Ryssarna hade uppenbarligen på ett mycket tidigt stadium vetskap om W:s verksamhet med skyddspassen och denna verksamhets tvivelaktiga juridiska grundvalar. I utrensningssektionerna i Budapest efter ungerska officerare och nazister var det troligen

ett icke oväsentligt hinder att W:s skyddpass i hög grad brömsade det sedvanliga förfarandet mot flera "intressanta" objekt. Att ryssarna - eller snarare NKVD - inte kunde tänka sig att en organisation av den omfattning och stadga, som W:s hade, enbart styres av humanitära sällskningar bidrog självfallet till denna bedömning. Kontakterna bakom ryssarnas rygg mellan W. och den "fria" ungerska regeringen i Debrecen innebar troligen också en ytterligare misstanke mot båda parter. Genom G:s vittnesmål har klarlagts att ryssarna genom att vid husundersökningen efter W:s arrestering - eller tidigare - påträffat de brev som kommit från Debrecen, verkligen var i besittning av skriftligt material som kunde användas mot W.

Det är också möjligt att ryssarna hade tagit hand om ungerska militärer, som med både vapen, ammunition och radiomateriel kunde ha gått sig i de som "säkra" betraktade svensken i avvaktan på att den tyska kapitulationen skulle bli fullständig. Sådana fynd sattes naturligtvis genast i samband med W:s verksamhet och användes mot W.

Med den säktiga och självvetändiga ställning, som NKVD vid denna tidpunkt hade, kunde organisationen också helt på egna grunder arresteras vem som helst. Behovet av att få fram syndabockar och även att misstänkliggöra Rada Korsets verksamhet ledde troligen mycket snart till W:s arrestering. Den hittills antagna tidpunkten här för, 17.1.45, rubbas inte av det nya vittnesmålet.

Ett såvitt bekant nytt inslag i historisk beskrivningen kring W:s förrevarande är, att W. i september 1945 skulle ha befunnit sig i Ungern. Flera tidigare utsagor i fallet har annars med närmast säkerhet tytt på att W. vid denna tid skulle befinna sig i cell nr 203 i 4. våningen i Lefortovskafängelset i Moskva. Det kan emellertid inte uteslutas att W. av särskilda skäl för någon tid förts från detta fängelse till Ungern för att delta i förhör, men synes knappast helt troligt. Bland flera andra talar bl.a. Supprians utsaga (1957 års dokumentsamling, sid. 74 nederst) mot att W. skulle ha förts bort till förhör överhuvudtaget under år 1945. Å andra sidan är G:s karakteristik av W. och hans i och för sig tillfredsställande identifiering av W. tillika med hans omsorgsfulla återgivande av detaljer både från sin egen verksamhet och allt med W. tecken på att det verkligen var W. han konfronterades med i september.

Uppgifterna att W. skulle varit i Lemberg så sent som 1947 har G. bara fått i andra hand och ehuru de lämnats av som G. anser fullt tillförlitliga personer motsäges de i samma mån som tidigare lämnade uppgifter om samma sak (Portovieini har hörts separat).

G:s vittnesmål torde inte direkt kunna bidra till att lösa gåtan om W:s fortsatta öde efter arresteringen i Budapest. Det kan dock komma att visa sig innehålla autentiskt material för det kronologiska fastställandet av vissa uppgifter i den totala utredningen om W:s försvinnande.

Då G:s ställning i Förbundsrepubliken är mycket känslig i avvaktan på beviljande av politisk asyl önskar han icke att hans vittnesmål blir offentliggjort eller att hans namn nämnes öppet. Han har dock inget emot att fru von Dardel om någon tid underlättas om hans utsaga om så finnes vara till gagn för henne. Sedan frågan om uppehållstillstånd klarlagts kommer G. att kontakta ambassaden rörande tillstånd till offentliggörande av vittnesmålet.

Bonn den 20 oktober 1965

Leif H. Sjöström